

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cvrsvs Philosophicvs**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Controversia IX. De causa efficiente creata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](#)

formam expellere, ni aliud mediteris principium expulsionis formae ligni, videlicet dispositiones ad formam ignis, quas diecas immediatè exigere non esse forme ligni, sicuti principium productum formæ ignis non tam petit immediatè productionem formæ ignis, sed etiam non esse formæ ligni. Quod si ita sentias philosophandum est de non esse dispositionem formæ ligni supponente dispositiones formæ ignis cum virtute ad inducendum non esse formæ ligni, quod potest etiam inducere non esse dispositionum, sicuti de forma ut informant, quæ oppositionem expellit, etiam si supponat suum actum primum cum virtute ad expulsionem, quam ipsa præstat.

¹⁵ Hanc doctrinam non inglorius in lucem Compluti dedit noster Doctor Complutensis Hurtadus quam edidit tom. de Incarnat. disput. 1. diff. 10. vbi docuit actum contritionis de facto expellere peccatum, eti procedat ab habitu gratiæ potente peccatum expellere, illùmque supponat natura priorem. Ceterum eti illus doctrina iure multis sit commendata, in praesenti materia non leuem habet difficultatem præcipue in doctrina ipsius Hurtadi, propter quam dixi forsitan non posse improbari exemplum, quod adducunt aduersarij pro opposita sententia, de actu contritionis non expellere peccatum, ex eo quod supponit habitus, quam hic explicandam reliqui. Expulso, potest esse formæ positiva, quæ proprie t expulso, & formæ negativa, quæ impròprie dicitur expulso, sicuti expulso tenebrarum lucis: expulso formæ positiva distinguitur ab informatione formæ expellentis, ac proinde non valet consequentia, supponit informationis caloris ergo supponitur expulso frigiditatis. Expulso negationis non distinguitur ab informatione habitus, ac proinde valet, supponit lux informans; ergo supponitur expulso tenebrarum. Hinc fit in opinione afferente peccatum dicere priuationem gratiæ, gratiam ipsam esse nō esse peccati; ac proinde eo ipso quod supponatur gratia in subiecto supponitur non esse peccati; & actus contritionis, qui supponit habitum gratiæ priorem naturæ supponit non esse peccati prius naturæ, ac proinde non esse peccati identificatum cum gratia informant, quod est prius actu contritionis, & non potest esse posterius illo. Multi tamen rem componunt afferentes peccatum dicere priuationem gratiæ informant, quæ auferenda est, per gratiam ut informantem, quam non supponit actus contritionis, qui non procedit ab habitu ut informantem mediæ vniōne, sed ut inhærentem mediæ passione. Hoc dicendi modo optimè sententia Hurtadi defendi posset: verum tamen Hurtadus non solùm non defendit, verùm agere fert hanc distinctionem inter inhærentiam, & vniōnem ab aliis defendi, & ita difficile in hac materia doctrina alijs semper laudanda potest adduci, que rectè in eadem constat apud illos, qui inter peccatum, & gratiam oppositionem contrariam inter extrema positiva, & non priuationia agnoscunt, vel etiam apud illos, qui distinguunt, inhærentiam formæ ab illius informatione afferunt habitum gratiæ supponi ad actum contritionis ut inhærentem, & non ut informantem, ac proinde non supponi ad actum contritionis non esse peccati, quod consistit in habitu gratiæ ut informant, iuxta quorum principia dicendum esset actum contritionis procedentem ab habitu gratiæ peccatum de facto expellere, si illius haber virtutem expulricem per suam entitatem, tanquam per formam formaliter sanctificatam.

¹⁶ Circa modum, quo vna forma aliam expellit, dico breuiter nullam formam aliam expellere producendo aliquid in forma expellenda, neque in subiecto: non in forma expellenda, quia illud quod in forma produceretur potius supponeret formam tanquam subiectum, causamque materialem, quam illam destrueret, nihil enim potest esse destruetum cause immediate, quam supponit: non in subiecto, quia de illo quod produceretur inquirerem, an per aliam productionem expelleret formam, & si affirmatiū respōdeatur in infinitum abibimus: si per se ipsum cur non poterit præstare forma per se ipsam illud, quod præstat effectus ille, quem tu fingis productum à forma? Neque forma potest aliam physicè immediate corrumpere, quia corrupti formam nihil aliud est, quam subtrahit concursum, quo ante conseruabatur, sed vna forma non conseruat aliam: ergo non potest aliis concursum subtrahere, neque illa forma deficit ex eo quod hæc illa non conseruet, nihilq; eam minus indiget forma ligni,

quām cōcursu præstito à forma ignis ut conseruetur. Non restat alius modus, quo vna forma aliam expellat, nisi moraliter exigendo à Deo, vt concursum suspendat, quo formam antiquam conseruabat, quæ exigentia effectum sortitur, quando Deus ex vi illius moueatur ad suspendum concursum, quem erga formam antiquam exigebat; quod si Deus in initiat, in quo introducetur forma ignis in hac materia destrueret formam ligni præexistentem nullo habito respectu ad formam ignis introductam, non diceretur hæc in actu secundo aliam expulisse. Ex hoc inferes formam ut inhærentem, & ut informantem non dicere causalitatem expulsionis, sed tantum actum primum illam exigentem. Hic actus primus primò respicit actum diuinæ voluntatis, quo vult subtrahere concursum, non tanquam effectum, quia actus diuinæ voluntatis nullius virtutis effectus esse potest, aliquo modo tamen dicitur hic actus dependens ab illa exigentia, sine qua non esset. Hanc dependentiam impropriam habet actus diuinæ voluntatis per suam entitatem, nullà aliā causalitatem interiectā, quia omnis actus eodem modo, quo penderet immediatè dependeret à motu, quod respicit. Ex hoc actu tanquam ex causa sequitur non esse formæ ut inhærentis, & non esse formæ ut informantis. Non esse formæ ut inhærentis habet causalitatem negativam, videlicet non esse actionis terminatæ ad formam ut informantem. Non esse formæ ut inhærentis dicit non esse ipsius inhalacionis, ad quod nulla datur causalitas interiecta adhuc negativa, quia sicut forma ut inhærent, quæ formaliter dicit inhærationem non dicit causalitatem interiectam, quia inesse per se ipsam dependet, ita non esse eiusdem non potest dicere negationem causalitatis, seu subtractionem concursus terminati ad formam ut inhærentem; sed sicut forma ut inhærent per se ipsam dependebat ab agente, ita per se formæ ut inhærentis per se ipsam deinceps conseruari ab agente, & in se ipsa innoluit defensionem fui.

Actus primus producens formam destruit oppositam mediatè, & immediatè; mediatè quatenus producit formam, quæ aliam expellit modo dicto, & ita illius causalitas remota erit causalitas, quæ producit formam ut inhærentem, & ut informantem: immediatè destruit aliam formam exigendo eamdem suspensionem concursum, quam exigit forma ut inhærentis, & ut informantis, & ita per eamdem causalitatem, per quam forma informans aliam expellit, per eamdem actus primus formæ expellentis immediate destruit formam, quæ expellitur: dicitur tamen forma expellere aliam formaliter, & non actus primus eti eadem sit vtriusque causalitas, oritur à forma exigenti illius, quia per suam informationem, & est actus primus huius causalitatis, & forma formaliter ut informans; actus vero primus, quem eadem supponit ex parte principijs actiui formæ expellentis nullam dicit informationem formaliter, neque incoposibilitatem ipsius cum forma, quam intendit destruere in ordine ad subiectum aliquod commune, sed tantum virtutem actuum, & ita actus primus ad formam ignis dicitur actiue destruere formam ligni, & ipsa forma ignis dicitur illam destruere formaliter per eamdem causalitatem, sicuti principium actuum, & passuum per eamdem causalitatem in diuerso genere cause eundem exhibet effectum.

Negatio dispositionum si esset actus primus ad destrucionem formæ influerent tanquam motiuum, à quo depeudebat conseruatio formæ, ad quam disponebant dispositiones, quarum negatio succedit. Si dispositiones ad formam immediatè exigent non esse contrarias, eamdem causalitatem in illud haberent, ac reliqua principia medio eodem actu voluntatis diuinæ modo supradicato explicato de aliis principiis.

CONROVERSLA IX.

De causa efficiente creata.

 XPLIVI causas intrinsecas entis naturalis, accedo iam ad causas extrinsecas explicandas, quarū præcipua est efficiens. Hæc primò diuiditur in creatam, & increatam: disputabo modò de causa efficienti

efficiens creatâ disputaturus Controversiâ sequenti de causa increata.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit causa efficiens.

Aristoteles hoc 2. lib. cap. 2. & 3. & 5. Metaphysic. causam efficiens definit, vnde primum principium est mutationis, & quiesc. & in text. 31. huius 2. lib. verba definitionis repeteas, ita ait: *semen autem, & medicus, & consilium opacino ipsum faciens omnia sunt principium mutationis: aut statu, aut motu.* In hac definitione aliam virtute contentam inueniunt Suarez. disp. 17. Metaphysic. sect. 1. & Rub. tract. de causa efficiens, num. 1. quam sic tradunt: *Causa efficiens est principium per se à quo primo est, aut fit mutationem definitionem postea propagabatur.*

Recentiores quidam ita verbis Aristotelis adhæsere, vt existimat causam efficiens non esse principium mutationis, sed id vnde procedit ipsum mutationis principium, neque adeo peregrinæ cogitationis fundamentum aliquod adducunt, præter verba Aristotelis suprà relata, quæ si cum aliis quibus frequenter Philosophus suam methodem explicat, contulissent, non ita illorum materiali sono deciperentur. Eodem lib. 5. Metaphysic. cap. 2. post prædicta verba ita discrimen inter materiali, & efficiens assignat: *Hoc quidem ut materia, illud vero ut vnde motus.* Et statim postquam dixerat exercitum esse causam bona habitudinis & contra bonam habitudinem esse causam exercitij, discrimen addit inter efficiens, & finem his verbis: *Non tamen eodem modo, sed hæc quidem ut finis, illud vero ut principium motus, ex quibus manifestè concluditur in phrasí Aristotelis idem esse id, vnde principium est motus, ac id, quod est principium motus, & inter peritos Latinæ lingue optimè dicitur effectum trahere originem, & principium ab efficiens.*

Hurtadus disput. 9. sect. 1. causam efficiens definit: *Principium per se influens in aliud, præcisâ mutatione sui, ex præcisa ratione in fluxus.* Non probo definitionem hanc, quia conuenit causa formalis, & quia non conuenit omni efficiens. Conuenit causa formalis, quia hæc est causa totius ex doctrina communis, quam Hurtadus amplectitur, & in illud influit feculsa mutatione sui ex præcisa ratione influxus causæ formalis, qui tantum est vno, ex vi cuius forma non mutatur. Dices non mutari per terminacionem vniuersitatis, mutari tamen per illius receptionem, quia forma patitur vniuersum in opinione Hurtadi constituentis duplicum vniuersum, quamdam receptam in materia, aliam in forma. *Contra:* etiam forma mutetur per receptionem vniuersitatis non mutatur ex præcisa ratione influxus, quem exhibet in totum, quia forma non influit in totum recipiendo vniuersum, sed illam terminando, & illius influxus adæquatus est vno, ex vi cuius præcisa non mutatur forma: ergo causa formalis influit sine mutatione sui ex præcisa ratione influxus, etiæ ex alio capite mutetur, quatenus causa materialis vniuersis: ergo illi conuenit prædicta definitio. Vrgo ad hominem: In opinione Hurtadi principio immanenter operanti rectè quadrat hec definitio, etiæ quatenus subiectum actionis per illam immutetur: ergo rectè etiam conueniet principio formalis totius, etiæ quatenus est principium materialis vniuersitatis mutetur, cum non mutetur per eamdem vniuersitatem sicut principium immanenter operans non immutatur per actionem, sed per inactionem vniuersis ab illa distinguitur. Ultimò vno in opinione Hurtadi potest creari: pon ergo creari vniuersum & formam compositi, de forma enim nullus negat posse creari, tunc sic argumentor: *Illud compositum ex materia, forma, & vniione ester verè compositum ex materia, & forma:* ergo vtraque totum componeat: ergo vtraque in actu secundo effet causa illius, una formalis, materialis altera: sed neutra mutaretur: ergo neque causa materialis, neque formalis totius mutantur ex præcisa ratione influxus, quem exhibent in totum.

Secundò argumentor contra eamdem definitionem. Principium immanenter producens immutatur præcise ex vi actionis immanenter: ergo principium effectuum immutatur ratione influxus. Distinguunt Hurtadus 5.5. Actiones immanentes immutat agentes extrinseci: in denominatione actionis, nego: in denominatione passionis, concedo.

Franc. Oñiede, de philosoph. Tom. I.

In hac re Hurtadi consequentiam non laudo, latè probat disput 16. Metaphysic. section. 4. à num. 29. actionem educitiam formaliter non diungui à passione, neque habere diversa connotata: ergo actio educitiam vt educitiam est formaliter immutat agens. Probo: vt educitiam formalissimè est passio iuxta sententiam Hurtadi: vt est passio immutat: ergo vt educitiam immutat: sed actio vt immanens est educitiam: ergo vt actio immanens, & vt educitiam est causalitas agentis, quod non constituitur solum agens per actionem, sed tale agens per talem actionem videlicet immanenter, vel transuentem; actio enim intra linéam actionis diuiditur in transuentem, & immanenter.

Arriaga disput. 9. sect. 1. ita causam definit: *Principium per se influens in aliud præcisâ mutatione sui ex præcisa ratione cause efficiens.* Vitium huius definitionis vel recentem Dialecticum non latebit, includit enim definitum eodem modo significatum in illa particula *efficiens*, ac ante definitionem definiendum proponebatur. Patitur etiam easdem difficultates, quas contra definitionem Hurtadi expendimus, à qua tantum differt per ultimam particulam.

Sto definitioni, quam ex Aristotele tradunt Suarez. & Rub. suprà: *Principium per se, à quo primo est, aut fit mutationem.* Principium loco generis porrigitur, per reliquias particulas differre à causa formalis & finali nullus dubitat, non enim effectus dicitur esse à fine, sed propter finem, neque à formam, sed per formam, per quam totum constitutur. Est difficultas tantum de materia respectu formæ, per quam particulam excludatur ab hac definitione. Volum nonnulli ex eo quod effectus non dicatur fieri à materia, sed ex materia, illa enim particula denotat principium extrinsecum, quod Aristoteles significauit per particulam *vnde*, quæ semper denotat terminum extrinsecum, neque enim locus, ubi ergo sum, dicitur vnde sum, sed locus à quo discedo dicitur vnde venio. Non omnino acquiesco, quia etiam particula *vnde*, dicit rationem extrinsecam, materia respectu formæ, eniū est causa, extrinseca dici potest, quatenus extrinsecum sumitur pro re adæquatè ab illo distinguita, cui extrinseca dicitur, in quo sensu sufficit, vt dicamus particulam *vnde*, rationem extrinsecam importare in forma, quæ concipitur quatenus nascitur, seu educitur ex materia prohfectus ex illo esse virtuali, quod in materia habebat ad esse formale, quod in se continet. Magis placet materiam excludi per particulam illam, *primo*, quæ non conuenit effectui, seu causalitati respectu subiecti, seu cause materialis, sed respectu principij effectui, nam licet materia sit primum subiectum in ratione subiecti, non tamen est primum à quo est motus seu causalitas, quæ dependet à materia tanquam à principio passivo, & ab alia entitate tanquam à principio effectu quod probo, & explico. Primum mouens iuxta Aristotelem dicitur illud, quod determinat motum, & ab illo tantum dicitur primo esse motum, à quo dependet, ob hanc rationem dixit Aristoteles videntia à se moueri, quia illa sibi motum determinant, neque indigent alii extrinseco determinante, vt moueantur, & non dicuntur moueri à generante, quia postquam sunt producta à generante, pro sua libertate si sine rationalia, vel pro sua indifferentia sicut cognoscitiva, vel si tantum vegetativa sive secundum illorum diuersum statum à principio intrinseco modò determinantur ad tantam nutritionem, modò ad tantam, ita vt magis nutritantur antequam perueniant ad perfectum statum, minùsque postquam illum expleuerint. Non videntia dicit Aristoteles moueri à generante, quia postquam generans talentum illis indidit formam semper sive eodem modo ex se determinata ad talem motum, & ita dicuntur determinationem illam in actu primo traxisse à generante, licet in actu secundo à se determinantur, vt patet in motu lapidis deorsum, qui ab ipsa natura lapidis determinatur.

In hoc sensu affirmo, illam particulam *primo*, tantum conuenire causa efficiens, quæ est determinativa motus, & qua materia determinat ad illum; ita vt si motus vere procedat ab efficiente, & materia non ab hac, sed ab alio tanquam à determinante procedat, semper enim actus primus actus motum determinat, quem non potest passius determinare, ob quam rationem dicam Controversi. 12. de anima. Punct. 3. cum communi ferè omnium sententiis principiū passiuū vt passiuū non posse esse liberū, quia passiuū vt passiuū non valet se determinare.

T. 2 Aristoteles

Aristoteles numquam actionem sine motu cognovit, ideo definitionem causae efficientis dedit per motum, & quietem, nos autem, qui actionem creativam, & plures alias actiones, praecipue ad accidentia terminatas, quibus non competit ratio motus, agnouimus, per principium motus, principium totius actionis debemus intelligere, quid vero significetur nomine quietis explicui Controuer. 6. Punct. 1. inter exponendam naturae definitio-

9 Causalitatem principij effectu in illius definitione explicuit Aristoteles, motum videlicet, per quem principium effectuum actu mouet, seu efficit, cum vero dixerimus principium effectuum debere sumi in ordine ad plures actiones, que motus non sunt debemus effectu principio tanquam veram causalitatem non solum motum, sed etiam actionem assignare, quam etiam designauit Aristoteles dum definitum actionem: *actus agentis ut agens est.* De natura actionis dicam Controu. 12. Puncto 1.

10 Causa efficientis diuiditur in primam & secundam; causa prima est a qua omnes dependent effectus, cum ipsa a nulla alia causa dependeat; secunda dicitur, que dependet ab alia causa, & a qua dependent aliqui effectus. Rursus secunda diuiditur in moralem, & physicam; physica dicitur, a qua effectus per verum influxum dependet; moralis, que physice non attingit effectum, sed in causa est, ut alia causa illum attingat, sicuti confusilens, rogans, vel mandans; Physica diuiditur in principalem, & instrumentalem: quomodo haec membra inter se differant, non omnium eadem sententia, varias explico Punct. 5. Principalis iterum subdividitur in vniuersalem, & particularem. Vniuersalis qua cum pluribus causis inter se specie diversis ad plures concurrunt effectus specie diversus. Particularis, que cum aliis concursu determinatis certos sibi praescribit effectus. Deinde causa principalis alia vniuoca, alia sequiuoca; vniuoca dicitur respectu effectuum eiusdem speciei cum principio; sequiuoca respectu effectuum diversarum specierum. Demum alia est causa libera, alia necessaria; causa libera est qua positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari; necessaria dicitur, que positis requisitis ad operandum, non potest non operari.

P V N C T V M II.

Statuitur virtus activa in causis secundis.

I Avidendi non sunt auctores, qui dicunt in causis secundis non esse virtutem operativam, sed Deum ad praesentiam illarum effectus producere, que sententia ex Trident. efficaciter reiecitur. Damnat Trident. lect. 6. can. 4. illum, qui dixerit nostrum arbitrium nihil operari; sed habere se veluti quoddam inane instrumentum: ergo constat, ex Trident. nos effectu operari actus spectantes ad nostram iustificationem, & non nos habere mere passiu: ergo ex Concilio constat nobis inesse actiuam virtutem ad actus nostre voluntatis. Secundum, eamdem conclusionem traditam a Concilio, quam modo propugno, ratione offend: Hominis inest liberum arbitrium, & se liberè determinat ad hanc operationem laude, & illam vituperio dignam: ergo homo effectu elicere suam operationem, alias non esset liber, neque se determinaret, sed illum determinaret Deus, qui operationem producebat, neque illi posset dari laudi, vel vituperio operatio, que ab illo non effectur, sed a Deo, sed pro sua libertate illam produceret nullo habito respectu ad libertatem hominis, que illi non inest, si non effectu actus voluntatis produceretur. Dices hominem esse dignum laude vel vituperio, quia Deus ad praesentiam illius producit hanc, vel illam actionem. Contrà: homo ex se indifferens ad actionem bonam vel malam, vel producere aliquid, ex vel eius determinetur Deus ad producendam hanc actionem bonam, vel nihil producere, sed Deus ad praesentiam hominis indifferentis ad utramque actionem pro sua libertate producere, quam vult. Si primum dicas, iam concedis homini virtutem actiuam: si secundum, conuinceris hominem non esse laude dignum hic & nunc ex eo, quod Deus producat actionem honestam, quia praesentia hominis non magis determinabatur Deum ad actionem honestam, quam in honestam producendam.

Operations aliorum brutorum effectu ab ipsis procedere manifeste ostenditur, si enim motus non procederet ab ipso animali, quo modo equus bello instrutus communueretur? quomodo asinus ad fontem huius vocis agitatur, & ad illius sonum quiesceret? numquid determinatur Deus vocis sonitu, ut motu, quietemve animalis producat? quis amens haec dicit: Secundum, animalia motu defatigantur: ergo illud producent, non enim defatigantur si nihil agerent, neque cum homine congruē actum esset, si defatigaretur actione a Deo exhibita; & virtutem operandi Deus sibi præpereret, hominique laborem, & defatigationem tantum fuisse imperitus.

De aliis effectibus vulgo eadem conclusio probatur, quia si ignis non esset productus caloris, non esset major ratio cur Deus ad praesentiam ignis calorem producat, quam frigiditatem. Non virga haec ratio, quia sic ut tenemur recurrere ad naturam agentis, cum à nobis queritur cur ignis sit productus caloris, & non frigiditatis; si qui dicunt agentia naturalia per se non esse operativa ad eamdem naturam recurrerent, & dicentes ex natura ignis prouenire, ut Deus ad praesentiam illius debeat ut auctor nature potius calorem, quam frigiditatem producere. Potest tamen virgeri haec ratio, quia si tota virtus actiuam existeret penes Deum nihil operante causa secunda, cur Deus ita decreuerit certos effectus producere, plantas, verbi gratia non nisi post tam laboriosam hominis culturam, potius pluviam de celo missam, que omnia in cassum Deus decreuerit ad effectum à se producendum esse, cum illis non expectatis & quae bene effectus posset a Deo produci.

Vltimò eamdem conclusionem probo. Effectus potest dependere a principio passivo creato: ergo ab effectu, Respondebis Deum non posse pati effectum, & ita virtutem passiuam dandam esse necessariò in creaturis, posse tamen illum efficiere, quapropter virtus actiuam necessaria non est in alio præter Deum. Contrà: virtus actiuam Dei non opponitur cum virtute actiuam creaturarum ergo ex eo quod Deus actiuam possit operari, non infert creaturam hac virtute actiuam carere, statu ergo virtutem actiuam Dei non esse fundamentum ad negandam virtutem actiuam creaturæ, & hoc posito, arguo à paritate prædicta. Virgo: in creatura inuenitur tota proportion, que potest excogitari requisita ad alijs producendam: neque fundatum est ad negandum hanc illi productiuam inesse, alia tota Philosophia clamitat illam in creaturis concedendam esse, perpetua sensuum experientia idem demonstrat: eliminanda ergo est sententia, que virtutem hanc creaturis denegat, vel tota euertenda Philosophia disciplina.

Demum, ut docet meditatur Soar. disp. 18. Metaphys. sect. 1. virtus haec ex sacra Pagina haud obscurè colligi videtur, Genes. 1. num. 11. Germinet terra herbam viventem, & num. 24. Producat animam viventem, &c. Ex quibus verbis colligit Basil. hom. 9. res virtutem productiuam accepisse. Et Matth. 4. ait Christus: *Altud occidit in terram bonam, & dabat frumentum.* Et infra: *vtrum terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum, &c.*

P V N C T V M III.

De virtute operativa accidentium.

P R I M A C O N C I L I S I O. Substantia habet virtutem intrinsecam, & immediatam productiuam accidentem in seipsa: ita Soar. disp. 18. Metaph. sect. 3. Hurtad. disp. 9. sect. 1. subsect. 2. & alij plurimi. Probo hanc conclusionem experientia, qua videmus aquam remoto quolibet alio agente extrinsecu reducere se in pristinam frigiditatem, ergo producit frigiditatem in se ipsa. Responderi solet ex lauello aquam frigiditatem in se producere, propter qualitatem quandam occultam productiuam frigiditatis distinctam à substantia aquæ, quam recipit à generante. Inquiero, unde haec qualitas occulta fuit nota? certè ex nullo capite, ac proinde adeo mihi est occulta, ut illam non agnoscam, quam neque Iauellus cognoscere debuerat, cum vero substantiam aquæ noua, ipsi efficientiam frigiditatis tribuo, & non ignore qualitati, & fine fundamento fixe committo. Seundum in actibus vita-

jibus

libus specialiter probatur hæc conclusio, quo (ad hoc potentiis superadditis) immediatè ab anima procedere ostendo. Controu. 3. de anima punct. i.

SECUNDA CONCLUSIO. Substantia virtutem habet producendi immediatè in alio subiecto extraneo plura accidentia, quæ in se ipsa producit, ignis v. g. potest producere immediatè per suam substantiam calorem in ligno eiusdem rationis cum calore in se ipso productu. Probo hanc conclusionem: calor productus in ligno, & igne, est eiusdem rationis: ergo continetur vterque calor secundum suam entitatem in virtute intrinsecis ignis, alias calor contentus in virtute intrinsecis ignis non petit ex se immaterialiter produci cum saltem ab alio calore posset producere, neque modus transeunter operari excedit virtutem intrinsecam ignis: ergo poterit ignis non solum immaterialiter, sed etiam transeunter calorem producere, præcipue cum nullum sit fundamentum ad negandum igni hanc virtutem transeunter producendi calorem, quem potest immaterialiter producere.

TERTIA CONCLUSIO. Ignis, qui virtutem habet producendi calorem in ligno non impeditur calore, quem in se habet, ut talis calore producatur in subiecto extraneo. Hanc conclusionem exprimo contra Arriag. afferentem disp. II. sect. 2. subsect. I. n. 14. ignem habere virtutem producendi calorem in subiecto extraneo, nihilominus naturaliter non posse illum producere, quia impeditur proprio calore. Meam conclusionem probo, & Arriagam impugno principio illis satis familiariter. Quoties duæ causæ, quarum qualibet virtutem habet ad effectum producendum approximantur pafso, in quo effectus est producendus, vtraque attemperat suum concursum, & effectus ab vtraque procedit, sed calor, & ignis habent virtutem ad producendum calorem in subiecto extraneo, & quæ vterque applicatur subiecto: ergo effectus ab vtroque procedit, per concursum attemperatum, qui inadæquatè procedat ab igne, & inadæquatè à calore, & ab vtroque adæquatè. Respondeo Arriag. calorem esse causam magis proportionatam ad producendum aliud calorem. Contra: Hæc maior proportio gratis configitur ab Arriag. non enim ex eo quod calor sit magis similis alteri calori, est magis proportionatus ad producendum illius, cum proportio inter causam, & effectum non consistat in similitudine, vt patet in omnibus agentibus æquiuocis, sed in virtute ad agendum, que excellenter est in agentibus æquiuocis: ergo maior proportio admittenda non est. Sed esto maiorem proportionem habeat calor, quæ ignis ad producendum calorem transeunter, nihilominus ignis habet proportionem ex se sufficiemt ad illum producendum, quia si non impeditur proprio calore illum producere, vt fatetur Arriag. ergo etiam calor ignis maiorem proportionem habeat, calor magis proportionatus & ignis minus proportionatus calorem producent. Probo consequentiam: causam esse proportionatum ad effectum producendum nihil aliud est, quæ habere virtutem ad illius productionem exhibendam: ergo esse magis proportionatum erit habere maiorem virtutem: sed non ex eo quod haec causa habeat maiorem virtutem quæ illa, impeditur causa, que habet maiorem virtutem, ne effectum producat quem alijs potest producere, inquit causa quæ ex se non habet virtutem adæquatam, audit alicja, quæ virtutem adæquatam habet, concurrit ad effectum, quem se sola præstare non poterat: ergo causa minus proportionata, quæ alijs sufficiens proportionem habet ad effectum producendum non impeditur causa magis proportionata, ne effectum producat, potius illa adiuta facilius, & celerius illum producere. Vrgo: absente calore proprio ignis produceret calor in ligno: ergo etiam præfite calore. Probo consequentiam: virtus activa ignis, neque capacitas passi non minuitur per præsentiam caloris, quia vtraque virtus non distinguuntur à substantia ignis, & passi, quæ absente, & presente calore eadem est: neque calor potest impeditre actionem ignis: ergo. Calorem non posse impeditre actionem ignis sic probo: vnum agens tantum potest impeditre actionem alterius, quatenus producit, vel intendit producere effectum incompositum cum effectu producendo ab alio, vel quantum praecipit actionem alterius: sed calor non potest impeditre influxum ignis primo modo, quia vterque intendit eundem effectum producere, non præoccupando actionem alterius, seu subiectum per effectum à se productum, quia hæc actio procedens à calore, & non ab igne in illo

instanti temporis applicato debet supponere ex parte actus primi aliquid, ratione cuius Deus cum suo principio ad hanc actionem concurrat, & non ad aliam cum alio comprincipio applicato, cum enim in priori natura antequam intelligatur aliqua actio procedens ab hoc agente præoccupante, seu impeditente actionem alterius, supponatur vtrumque principium actuum exigens actionem, ad hoc ut Deus cum hoc principio actuo, & non cum illo concurreret dicatur, assignandum est ex parte huius principij aliquid rationis cuius illi debita sit actio adæquata ab illo procedens, impediens actionem processuram ab alio principio, vel ab vtroque, in qua alterum principium propendebat, quod assignari non poterit, quia maior virtus ex parte caloris, etiam admittatur, non exigit ut minor virtuti ignis penitus denegetur influxus, quia minor virtus non alia maiori absorbetur, sed potius adiuuat, ut nuper dicebam.

QUARTA CONCLUSIO. Plura accidentia transeunter producta indivisibiliter producuntur de facto ab alio accidenti, & substantia, v.g. calor in aqua ab igne, & à calore existente in igne. Hæc conclusio ex præcedentibus manifestè infertur, probauit enim ignem, & calorem existentem in ipso virtutem habere ad producendum calorem in aqua, & ostendi vnum non posse impeditre actiuitatem alterius, ex quo manifestè infertur vtrumque in actionem prodire, quotiescumque calor simul cum igne applicantur subiecto capaci recipiendi calorem.

Oibi: contraria hanc conclusionem. Si accidens habet virtutem producendi accidenti in subiecto extraneo, queretur aquam nimis calidam producturam frigiditatem in manu, quia etiam frigiditate careret, ipsa per se posset frigiditatem producere, consequens autem est contra manifestam experientiam, quæ constat quodlibet passum aqua calida calefieri. Diceret aliquis aquam calidam non posse producere frigiditatem in subiecto extraneo, quia prius debet propriam frigiditatem amissam recuperare, quam extraneam producere, cum magis propendeat in frigiditatem intrinsecam producendam quam in extrinsecam aliam, & ipsa sibi propinquior sit, quam cuicunque extraneo pafso. Non placet hoc solutio, quia agens potest agere in passum distans qualitatem intenam, dummodo aliquam in propinquio, eti remissorem ratione majoris conrrati producat; sed aqua calida semper aliquam frigiditatem in se habet, quam producit, seu conferuat: ergo media illa poterit frigiditatem producere in pafso sibi propinquo. Respondeo aquam non producere frigiditatem in manu, quia impeditur calore, quem in se habet, qui calorem in eadem manu producit, & cum haec non possit simul moueri dupli motu contrario non potest recipere frigiditatem ab aqua, quia recipit calorem ab alio calore aquæ inherente. Neque solutio hæc displacebit debet ex eo, quod accidens, v.g. calorem inhærentem in aqua actiuitati substantia præferamus, docemur enim experientia calorem inhærentem ferro, vel lapidi aquam calefacere, & hanc removere à conservatione frigiditatis innatae, præualeatque contra illius virtutem actuam.

QVINTA CONCLUSIO. Accidens existens absque consortio alijs substantiæ valet aliud accidens producere. Patet hæc conclusio in aqua calefacta, cuius calor calorem producit aqua non adiutus, quæ caloris productua non est, neque alio agente extrinseco, quia omni alio semoto calefit passum applicatum calori in aqua recepto.

Ex hac conclusione contra præcedentē argumentum desumunt nonnulli; calor ex se absque substantia sufficiens est producere calorem in subiecto extraneo: ergo necessarium non est substantiam habere virtutem producendi calorem in extraneo subiecto. Euinceret hoc argumentum si probaret non posse esse duplice causam produciū eorumdem effectuum in specie, illud retorqueo: calor sufficiens est producere calorem: ergo necessarium non est lucem habere virtutem producendi calor, & sic in omnibus effectibus posita una causa, à qua possunt produci, superfluent reliqua, & ita exterminanda erunt. Respondeo posito calore potente calorem producere in rerum natura, non esse necessarium substantiam ignis habere virtutem producendi calor, vt sit calor in rerum natura, esse tamen valide utile ignem talem virtutem habere ut calor possit à pluribus causis produci, quod sufficit ut virtus illa productua caloris in subiecto extraneo superflua non sit.

PVNCTVM IV.

De virtute operativa substantiae.

Prima Conclusio. Substantia potest immediatè aliam substantiam producere. Hæc conclusio est contra omnes Thomistas, qui pugnacissimè defendunt unam substantiam creatam non posse aliam substantiam immediatè, neque adequatè producere. Thomistas sequuntur sunt ex nostris Vasquez i. part. disput. 195. cap. i. num. 10. Pereira in Physicis lib. 8. i. cap. ii. Rub. tract. de causa efficiente, quæst. 6. num. 58. in commentariis excusis Compluti anno 1613. in excusis Valentia oppositum sequutus. Nostram sententiam defendunt Scotus cum suis, & Ochamus cum Nominalibus adducti à P. Suar. Durand. i. dist. 1. quæst. 4. num. 13. P. Suar. in Metaphysic. disput. 18. sect. 2. num. 21. Conimbr. 2. Physic. quæst. 16. art. 2. & 6. Hurtad. disput. 9. sect. 3. Arriag. disput. i. sect. 2. subsect. 4. Primum huius sententiae fundamentum pando. Quotiescumque possumus causas naturales assignare effectibus, quos videntur in natura produci, non licet ad causas supernaturales, neque ad Deum recurrere ergo debemus assignare causas materiales formis substantialibus, quas per crebras corruptiones, & generationes produci experimus. Pergo: sed nulla causa naturalis unius formæ substantialis potest assignari præter aliam substantiam: ergo hæc debet assignari. Non posse aliam assignari constabit ex conclusione secunda, quæ probato accidens non posse esse causam, adquæ productiuam substantiæ, hanc rectè assignari sic probo: nulla maior potest desiderari proportionis inter causam & effectum, quam illa, quæ est inter substantiam, & substantiam, neque in substantia potest ex cogitari ratio aliqua, propter quam illi pugnat posse immediatè producere hanc substantiam, & ab illa produci: ergo virtus hæc productiva substantiæ, quæ accidenti concedi non potest, non est absque illa ratione ipsi substantia deneganda, vt teneamus recurrere ad Deum pro qualibet substantiali effectu producendo.

2. Sed age videamus quid prohibeat, unam substantiam esse productiuam alterius, unum ignem aliud ignis eiusdem speciei, in quo nullum prædicatum reluet quod in altero non appareat. Dicunt Thomisti non esse concedendum substantiam creatam, quod proprium est Dei, & esse proprium Dei posse immediatè substantiam producere, & ita nefas est hanc virtutem creature tribuere. Rectè quidem: ne substantia sibi diuinam perfectionem arroget, nolunt Thomisti esse immediatè productiuam substantiæ, & eamdem virtutem conferent accidenti, quasi in hoc aliquid esset diuinum, quod sibi posset afferre prædicatum illud, quod prohibet pientissima Thomistarum religio substantiæ dari, ne illi diuinitatis aliquid impingamus. Fingat Thomista igne esse immediatè productiuam aliud ignis: in illo aliquid diuinitatis reuerebitur: Absit. Nolo: censere modo: innumera capita, ex quibus virtus substantiæ immediatè operativa aliud substantiam differet à virtute diuina, sufficiat dicere hanc esse increatam independentem ab omni alia secundum se, & in ordine ad effectus producendos, & illam creatam dependentem à Deo secundum suam existentiam, & in ordine ad suas operationes, quas sine concurso Dei exercere non potest. Argumenti forma inefficax est: Deus immediatè potest producere substantiam: ergo creature id præstare non poterit: retorquo modum inferendi: Deus immediatè potest producere accidentis: ergo creature id efficere nequit. Deus est in se ipso sine subiecto inhaesio: ergo Angelus non poterit esse in se ipso sine subiecto inhaesio: Pessimus inferendi modus, plurima enim, que conueniunt creaturis, etiam conueniunt Deo, omnia tamen longo discrimine disieta, quidquid enim habet creatura est dependens à Deo, & quidquid habet Deus est independens ab omni alio.

3. SECUNDA Conclusio. Accidens non potest esse causa adequata productiva substantiæ. Conclusionem hanc defendunt omnes, qui præcedentem propugnant. Scoti ratio magni momenti semper est. Accidens est imperfectius substantiæ: ergo non potest esse causa adequata illius: nullus in dubium veritatem antecedens. Probo consequentiam: effectus secundum se totum dependet à principio adequato efficienti: ergo totus continetur in virtute adequata efficientis: sed entitas perfectior non potest virtuali-

ter contineri in alia imperfectiori: ergo substantia non potest contineri in virtute accidentis. Respondent Thomisti: accidentis operari in virtute substantiæ, & ita posse producere substantiam illo perfectiore, & aquæ perfectam cum alia substantiæ, in virtute cuius accidentis operatur. Contra: operari accidentis in virtute substantiæ est operari similum cum substantia immediatè operante, vel tantum per suam entitatem: non primum, quia iam substantia est inmediate operativa, & accidentis non est principium adequate substantiæ: ergo quidquid fit operari in virtute substantiæ, accidentis quod ita operatur, operatur præcisè, per suam entitatem, à qua tota procedit operatio: sed hæc semper remanet imperfectius substantiæ: ergo non potest illa in sua virtute contineri. Info: s'è substantia, à qua sunt producta accidentia in virtute cuius dicuntur operari, est corrupta, vel absens, dum accidentia operantur quid ergo potest accidenti operari in virtute substantiæ, quæ non est in modo poterit talis substantia accidentis elevere ad effectum producendum perfectiore ipso accidenti, ad quem accidens per suam entitatem est improprioportionatum?

Vrgo: Quando animalia ex purrefactione terra generantur, nulla est substantia, in virtute cuius accidentia producunt illa animalia: ergo illa accidentia non concurredunt in virtute alius substantiæ. Antecedens probo: nulla est substantia, quæ sit productiva muris, neque quæ ex se intendat producere omnia accidentia requisita ad substantiam muris: si enim aliqua esset, debebat esse aliis muris: sed muris non producit: ergo illa accidentia non habent substantiam in virtute cuius concurrunt: ergo in hoc & aliis similibus casibus, in quibus Thomisti recurrunt ad natum accidentis operantis in virtute substantiæ illorum doctrina subsistere non potest. Dices concurre in virtute species. Vacua verba: species nullam habent virtutem præter illam, quam habent individua, & repugnat reperi in specie virtutem in aliquo individuo non repartam, sed nullum ex individuis specierum, de quibus agimus, habet virtutem producendam aliud: ergo neque in specie corundem talis virtus potest agnosciri.

Aliter respondent alii, substantiam in virtute cuius operatur accidentis deriuare virtutem aliquam accidenti, ratione cuius possit eliuari ad producendum substantiale effectum. Sed neque hi difficultius impugnatur. Mitto in productionibus, de quibus modò agebam non reperi substantiam, in virtute cuius accidens operetur, quæ in illud virtutem hanc deriuet, & argumento sic: virtus illa deriuata vel est substantia, vel accidentis: si est accidentis de illa eadem est difficultas, ac de accidenti, in quod deriuatur si est substantia vel immediatè attingit productionem substantiæ, vel non: si immediatè attingit, iam effectus immediatè dependebit à substantia & non adquæ ab accidenti, quod nos intendimus: si non attingit, nihil magis præstat illa virtus deriuata accidenti, in quod fuit deriuata, quam præstat substantia, à qua fuit deriuata, cum totum effectum producendum relinquat accidenti ex se improprioportionato. Totam impugnationem huius dicendi modi, accidentis currere in virtute substantiæ, & ita possit producere effectum illo perfectionem, his cingo: Accidens per suam entitatem est imperfectius substantia & improprioportionatum ad producendum substantiam, sed quidquid fit producere in virtute substantiæ nihil addit supra suam entitatem: ergo semper remanet accidentis imperfectius substantia, & cum eadem improprioportionatum, neque cum quicquam poterit substantiam producere. Si scire desideres quid nos doceat Angelicus Doctor cum dicit accidentis operari in virtute substantiæ. Respondeo: Angelicum Doctorem docere accidentis esse virtutem quamdam datam substantiæ, vt media illa operatur, & ita dici operari in virtute substantiæ quia tota illa entitas, quæ à sua virtute non distinguitur, substantiæ fuit data, propter quam est accidentis quod nō tam dicitur ens, quam entis ens, hoc est ens substantiæ, & eadem ratione, quæ dicitur accidentis ens substantiæ, seu illius affectio, dicitur virtus substantiæ, quod non illi præstat excellentiam aliquam supra suam entitatem, ratione cuius possit attingere effectum, ad quem ex se est improprioportionatum. Hanc esse mentem Angelici Doctoris ostendo ex Caetano Contr. 2. de anima, punct. 1. ad finem.

Tertia Conclusio. Accidentia non habent virtutem adhuc inadquæ ad producendum substantiam, neque cum hac cōcurrunt ad aliam substantiam producendum. Probo: hanc conclusionem ex eo præcisè, quod nullum fit

sit fundatum, quod suadeat accidentibus inesse virtutem inadæquatam ad accidentia producenda, neque ratio aliqua, que suadeat unum ignem non esse causam adæquatam aliis ignis, & quia neque virtutes sine fundamento entitatis sunt concedenda, neque sine illo sume multiplicanda partes causæ pro aliquo effectu. Neque utilitatem aliquam reperio in hac virtute in accidentibus reperta, quia quando accidentia sunt separata à substantiis, cum illa non sufficiant adæquatæ substantiam producere, recurrendum est ad Deum ut supplet defectum substantiæ: ergo etiam si accidentia talem virtutem non haberent, possemus etiam recurrere ad Deum ut supplet influxum causæ adæquatae.

Quarta Conclusio. Non repugnat dari accidentis, quod possit simul cum substantia aliam substantiam producere per virtutem inadæquitam, quam habeat ad illam producendum. Hanc conclusionem probo ex eo quod præcedens altiores non habeat radices, prater illas, quas ad illam persuadendam ostendi, quæ non probant, non posse dari accidentis, quod talem virtutem non habeat, sed tantum non esse fundatum, ut hæc virtus accidentibus, quæ modò existunt concederetur. Ceterum dupliciter potest habere accidentis virtutem inadæquitam ad substantiam producendum. Primum potest habere virtutem producendum ad producendum substantiam cum alia substantia quæ per se solam possit substantiam producere, non tamen renuat adiuuari virtute accidentis ad effectum quem sine illius consilio posset producere. Secundum potest dari accidentis habens virtutem inadæquitam producendis substantiam, cum alio principio substantiali, quod similiiter ex se sit principium inadæquatum non potens sine illo accidenti substantiam producere. Afirmo utroque modo posse conuenire accidenti possibili hanc inadæquitam virtutem: Esto ratio: nullam implicationem inuolueret narrarum talis accidentis, neque esse de ratione substantie non posse produci ab accidenti tanquam à principio inadæquo, neque non posse cum accidenti consti-tuere principium adæquatum aliis substantiæ, cum enim sint plures substantiæ, quæ non possint aliam, etiæ similem producere, neque inadæquate, cur non poterit esse aliqua, quæ tantum possit inadæquate, & non adæquate: neque est contra rationem accidentis esse productivum substantię per virtutem inadæquitam, & cum principio alio substantiali ex se adæquo, sive inadæquo, hic & nunc unum principium adæquatum constitutre huius effectus ex vi huius causalitatis. Hæc omnia constabunt ex argumentorum solutione.

Obiectio. Accidens ex se est improportionatum ad producendum substantiam: ergo nequibit simul cum substantia substantiam producere. Distinguuo antecedens: accidentis, quod modò existit, concedo: accidentis præcisè ex predicatori accidentis, subdivinguo: est improportionatum ad producendum substantiam per modum principij adæquati, concedo: per modum principij inadæquati concurrentis cum alio comprincipio substantiali, nego. Instant; nullum est prædicatum, quod possit correspondere in effectu substantiali principio accidentalis: ergo non potest neque inadæquate substantiam ab accidenti procedere. De hac correspondentia predicatorum inter effectum & causam dicam punct. 9, interim dico, omnia predicata effectus substantialis posse correspondere predicatoro specifico principio accidentalis, non formaliter, sed eminenter, quia omnia possunt in virtute illius contineri, non tanquam in virtute seu principio adæquo, sed tanquam in principio inadæquo, neque alia predicatorum correspondentia necessaria est inter causam, & principium inadæquatum, præter correspondentiam virtutis continentis emi-

nenter, & effectus eminenter contenei, quæ nullam dicit correspondentiam formalem predicatorum eiusdem rationis inter effectum & principium inadæquatum, neque omnium, sed aliquorum quæ postea assignabo inter effectum & adæquatum principium. Rursum confit: omnia predicata, quæ lumen in effectu substantiali sufficienter correspondere principio substanciali: ergo non possunt correspondere principio accidentalis. Distinguuo antecedens: correspondent formaliter, transeat; correspondentia enim formalis non arguit virtutem adæquatam, neque inadæquatam. Angelus enim secundum omnia predicata correspondent Angelum quem non potest producere: correspondent eminenter, subdivinguo: in substantiis possibilibus, quæ tantum habent virtutem inadæquitam ad producendum effectum, correspondent eminenter tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo; In aliis, quæ sine accidenti possent producere substantiam, correspondent omnia predicata effectus ex vi causalitatis, per quam possent sine accidenti effectum producere, concedo ex vi aliis causalitatis, per quam possunt cum accidenti effectum eum producere correspondent omnia predicata effectus tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo, quia principium ex se potens sine aliis consilio ex vi huius causalitatis effectum adæquate producere, ex vi illius, quæ per se dependet ab illo principio, & ab alio, non potest non esse principium inadæquatum effectus, neque media illa potest effectum adæquatè producere, neque illum adæquatè continet, sed tantum inadæquatè per ordinem ad talem causalitatem.

Obligatio. D.Thom. i.p. q.5. art.4. afferentem substantiam non esse immediatè operativam substantiam. Interpretor D.Thomam dicentem substantiam non esse immediatè operativam aliis substantiæ, quia prius producit accidentis & medio illo disponit subiectum, quæ dispositione premisso substantia productionem attingit aliis substantiæ medio accidenti tanquam dispositione, non verò medio illo tamquam virtute effectuā.

Obligatio. nullam posse assignari causam præter accidentia multis substantiis, quæ producuntur naturaliter, ex quo inferitur necessariò accidentibus virtutem inadæquitam illarum concedendam esse. Respondeo: omnia esse componenda absque virtute effectiva accidentium respectu substantiæ. De quibus dicam Controu....

P V N C T V M V.

De natura instrumenti, seu causa instrumentalis.

Prolicas disputationes vidi apud aliquos de natura, seu ratione constitutiva causæ instrumentalis. Ego verò in hac re nihil speciale notatu, nemus disputatione dignū inuenio. P. Vasquez i. part. disp. 43. & seqv. alibi causam principalem appellat illam, cui correspondet aliquid predicationis in effectu, causam verò instrumentalē illam, cui nullum predicatum correspondet: v.g. lumen gloria & potentia visiva efficienter concurrent ad visionem beatificam vitalem, & supernaturalem, quæ supernaturalis est indiger lumine supernaturali, quæ vitalis indiger potentia vitali, & ita utriusque causa suum predicatum correspondet in effectu, ratione cuius, causa principali ratione utraque habet; accidentis verò concurrens ad productionem substantiæ, in qua nullum illi predicatum correspondet non dicitur principali, sed instrumentalis causa. Non ego in meis principiis hæc compono, sentio enim omni virtuti productiæ correspondere effectum tanquam virtuti, in qua eminenter continetur, & omnem aliam correspondientiam non requiri ad rationem cause. Statu insuper accidentia non posse concurrere ad substantiam producentem & ita teneor aliam instrumenti rationem assignare.

Sentiunt alii instrumenta dici accidentia, quæ subiectū disponunt ad formam recipiendam, mediis quibus agens operatur, & in hoc sensu existimo accidentia propriis dicī instrumenta quacunque alia causa immediatè attingente substantiam, quia sicut artifex mediis instrumentis statuam conficit, sic substantia mediis accidentibus tanquam dispositionibus substantiæ producit, licet similitudo non teneat in omnibus, nam, ut postea dicam, instrumenta artis propriæ non sunt instrumenta, quia effectuè concurrent.

3. Dicit etiam solet maximè inter Thomistas causa instrumentalis illa, quæ per aliam concausam altioris ordinis eleuatur ad producendum effectum, quem non potest producere sine alia concausa alterius ordinis. Verbi gratia, intellectus dici solet instrumentum luminis gloriae supernaturalis, quatenus cum illo concurrit ad visionem supernaturalem producendam, quo sensu phrasis est Thomistarum lumen gloriae esse totam virtutem ad producendum visionem, & intellectus esse instrumentum. Cum his multum contendendum non est, si concedant visionem effectuè dependere à lumine, & ab intellectu, & ab utroque immediatè, & per se: hoc enim admissò quæstio est purè de nomine, an intellectus dicendus sit causa instrumentalis, vel principialis, quæ cùm tantum dependeat ex modo loquendi, nulla potest efficaci ratione definiri.

4. Deinde causa instrumentalis non immerit diceretur illa, quæ fine alia concausa per concursum in debitum eleuaretur à Deo modo postea explicando de potentia obedientialis ad producendum effectum, quem naturaliter non potest producere, quia tunc licet effectus dependet à causa non exigeret illius productionem, & ita potius Deo tribueretur effectus tanquam causa principali, quæ creature, quæ velut instrumentum Dei volentis talem effectum producere concurreret.

Alij latius hanc rationem instrumenti, extendunt ase- runteque quamlibet causam partialem, quæ cum alia concausa perfectiori effectum producit, dici instrumentum perfectioris concausa. Sic speciem impressam respectu potentiarum vitalium, cum qua ad actum concurrit, instrumentum appellant, quia est longè imperfectior potentia vitali. Ab hoc loquendi modo non longè absit D. Thomas, qui asserti phantasma concurrere cum intellectu tanquam illius instrumentum ad speciem impressam producendam, quapropter illum improbare non audeo, asserto tamen illum non esse communem, quia cum causa particularis non exceditur ab alia concausa in praedicatione vniuersalioribus, supernaturalis videlicet respectu naturalium, spiritualis respectu materialis eiusdem rationis computatur in ordine ad denominationem instrumenti, vel cause principialis. Exemplum adductum à Sancto Thoma tantum posset probare de hoc notabiliter excessu, quia phantasma, vt pote materiale exceditur ab intellectu spirituali in praedicto valde vniuersali spiritualitatis. Legi Patrem Soar. disp. 28. sectione secunda.

P V N C T V M VI.

De potentia actiua obedientialis respectu actuum vitalium.

1. Potentia naturalis dicitur comparata illis effectibus, quos potest causare cum concursu generali sibi debito, vel precisi sumpta, vel quatenus coniuncta cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt adiungi. Potentia obedientialis dicitur virtus causativa in ordine ad effectus, quos non potest producere per concursum debitum potentia secundum se, neque illi cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt coniungi, exempli gratia. Potentia ignis ad calorem producendum, & intellectus animæ ad intellectuonem, naturales dicuntur, quia ignis debetur concursus ad calorem producendum in se, quocumque alio soluto, & in passo supposita applicatione, quæ naturaliter potest contingere, & animæ intellectus licet secundum se sumpta abesse omni specie non debeatur concursus ad cognitionem, illi tamen debetur supposita specie impressa, quæ naturaliter illi potest adiungi. Potentia, quam habet anima ad actum amoris Dei fidei diuinæ, & visionis intuitus circa Deum obedientialis est, quia animæ secundum se sumpta, neque quatenus coniuncta cum alio comprincipio, quod illi potest naturaliter coniungi non debetur concursus ad hos actus, sed tanquam quatenus coniuncta cum habitibus supernaturalibus animæ indebitis, quos ipsa naturaliter consequi non poterit.

2. Potentia obedientialis dicitur quatenus concurreat ad hos actus, quibus illi non debetur concursus, nisi quatenus coniuncta cum principiis indebitis, & altioris ordinis, quia secundum effectus, quos hac ratione producunt, cum ipsa illorum productionem quatenus ex se non intendat, sed determinata à Deo immediate vel medio principio altioris ordinis, quod Deus infundit potentias, obedire di-

citur creatori, quatenus subditur illius determinationi circa effectum, quem ipsa non intendebat. Dicitur potentia hoc eleuari ad actus producendos, in ordine ad quos obedientialis dicitur, quia per comprincipium illi præstitum, vel specialem omnipotentie assistentiam ad concursum indebitum constituitur iam magis potens in actu primo, quā erat antea ad effectus altioris ordinis, & qualiter effertur & extollitur ad actum primum circa hos effectus, ac proinde eleuari nihil aliud est, quam virtute extrinsecus fursum tolli.

Intellectus & voluntatem eleuari ad actus supernaturales conducentes ad nostram iustificationem efficiendos. Catholicum est, quod absque temeritate, negabit nemo, Extant de hac re plurima testimonia Scripturae, & Patrum quibus dicitur liberum hominis arbitrium cooperari gratia Dei, & quæ hominibus hoc opéra suadent, quæ fusions inutiles effient, si homines nihil in hos actus efficerent. Videri possunt de hac re Bellarm. lib. 6. de gratia & libero arbitrio. Vega in Trid. lib. 6. cap. 2.

Potentiam passiuam animæ intrinsecè naturalem eleuari ad actus supernaturales certum est apud omnes, quia si actus dispositiones alias requirerent ex parte passi, de his inquirerem an essent naturales an supernaturales: si supernaturales, iam potentia passiuam eleuaretur ad formam supernaturalem disponente ad alios actus supernaturales recipiendam: si naturales, potentia passiuam intrinsecè naturalis nulla dispositione supernaturali premisâ recipere actus supernaturales, ac proinde immediatè ad illorum receptionem eleuaretur, quia per aliquid naturale eleuari non posset. Potentiam actiuanam animæ eleuari ad eosdem actus producendos tenet communis sententia Theologorum. Ita tenet quatuor prima nostra Societatis fulgentissima lumina P. Mol. 1. part. q. 15. art. 5. disp. 2. §. *Quidquid autem sit. P. Vasquez 1. part. disp. 43. cap. 4. num. 1. & 12. vbi oppositam improbabilem censem, & disput. 12. 6. c. 5. P. Soar. 1. part. lib. 2. de visione Dei cap. 9. n. 13. & cap. 10. num. 8. & sèpè alibi, P. Val. 1. part. disp. 1. q. 12. quos nullo dempto sequuntur sunt omnes Doctores nostra Societatis, quorum longum syllabum inuenies apud Ripal. tract. de super. disp. 30. sect. 2. In oppositâ sententia eunt Thomistæ negantes immediatam actionem animæ etiam inadæquatam respectu actuum supernaturalium, quam totum tribuit habitibus supernaturalibus, quos dicunt concurrere tanquam totam virtutem, media qua anima operatur, sicuti multi potentias superadditas admittunt, qui totum concursum deferunt intellectui respectu intellectus naturalis, ita ut anima immediatè non concurrat ad illam; ita nonnulli Thomistæ totum influxum actuum in actus supernaturales habitibus supernaturalibus tribuunt, ase- runteque hos concurrendo ad actus, non solum ut spirituales, sed ut vitales, quia concurrent loco animæ tanquam potentiam supernaturalem illi infusam. Huius sententia primus inuentor fuit Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. quem sequuntur Aladeaux. disp. 64. concl. 2. & disp. 35. art. 3. Cabr. 1. in 3. part. quæst. 1. art. 2. disp. 4. §. 4. Maior. part. quæst. 12. art. 5. contr. 2. §. *Tertio aduertendum.* Hos vocentes sequuntur alij plurimi Thomistæ assertentes habitus supernaturales concurrendo ad actus tanquam totam virtutem illorum, qui postea concedunt intellectum, & voluntatem immediatè effectuè attingere hos actus non tanquam virtutem, sed tanquam instrumentum ad illos: horum vidi plurimos publicis disputationibus, ita sententiam suam interpretantes, cum quibus multum non esse contendendum monui punct. prædictum num. 3. Refertur etiam tertia sententia assertentis potentias naturales vitales effectuè concurrendo ad vitalitatem actuum non verò ad illorum supernaturalitatem.*

Primo loco reiicienda sententia, quæ assertit potentias vitales concurrendo ad vitalitatem actuum, & non ad supernaturalem illorum, Contra quam sic insurgo. Vitalitas, & spiritualitas actus amoris Dei, verbi gratia, non distinguuntur inter se: ergo implicat produci vitalitatem huius actus ab hac causa, quin supernaturalitas producatur ab eadem causa, & ex vi eiudem actionis, alias eadem entitas produceretur, & non produceretur ab hac causa, & produceretur, & non produceretur ex vi eiudem actionis. Secundò habitus, & potentia vel influxus in actu per eundem influxum, vel per diuersum si per eundem influxum: ergo totum id, quod attingit ille influxus dependet ab utraque causa, à quo procedit influxus: sed influxus

atttingit vitalitatem, & supernaturalitatem: ergo vitalitas, & supernaturalitas procedant indiuisibiliter ab utraque causa, siquidem procedunt per influxum indiuisibiliter ab utraque procedentem. Si causa influat per influxus realiter distinctos, vel influxus respiciunt eundem terminum, vel diuersum: si eundem, idem terminus, qui dependet à potentia dependebit ab habitu, & è contra: si diuersum videlicet influxus potentia vitalitatem, & influxus habitus supernaturalitatem, sequitur potentiam non eleuari per habitum ad effectum, quem producit, si quidem ad producendam vitalitatem distinctam à supernaturalitate non indigebat habitu, neque habitus ali modo in illam influit, sed tantum in suam supernaturalitatem. Mitto paradoxum esse defendere in actu reperiri supernaturalitatem, & vitalitatem tenentem se ex parte effectus distinctas realiter, quod nullus huicvsque com mentus est.

6 Tenet ergo omnium Doctorum sententiā, quæ in actu non distinguit realiter supernaturalitatem, & vitalitatem, tenentem se ex parte termini, dicendum impli cari produci à diuersis causis hac predicata, & vnum non dependere à causa, quæ dependet aliud, & ex vi utriusque causalitatis, sicuti impiebat produci ab hac causa ex vi huius causalitatis rationale, quin ab eadem causa, & ex vi eiusdem causalitatis producatur animal. Argumentum suprapotitum de duabus contradictoriis, que darentur, si ex duobus identificatis vnum produceretur ab hac causa, & non aliud, latè prosequar in Metaphysic. respectu cognitionis realis, quam defendo non posse attingere vnum prædicatum, quin attingat omnia cum ipso realiter identificata.

7 Tenenda est sententia, quam defendunt nostre Societatis Doctores afferentes potentiam vitalem physicè immediate attingere totum actum supernaturalem. Attin geri effectuè omnia identificata cum actu, si aliquid illius effectuè tangit, probatum est iam contra tertiam sententiam. Probo modo contra secundam potentiam vitalem immediate attingere actu. Efficacissimè probatur nostra sententia ex Trid. feff. 6. cap. 5. vbi aduersus Luterum & Caluin. sic statuit: hominem gratia excitanti, atque adiuvanti liberè assentiendo, & cooperando disponi: verba sunt Concilij: *Per eius excitantem, atque adiuvantem gratiam ad conseruandum se ad ipsorum iustificationem, eidem gratiae liberè assentiendo, & cooperando disponantur, ita ut tangentे Deo cor bonum per spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens.* Vbi expendum est illud, cooperando disponi, vbi cooperatio simul cum Deo operante tribuitur homini: ergo homo ex mente Concilij operatur; alijs non posset dici operari simul cum Deo. Secundò homo excitatur per spiritus sancti illuminationem: ergo excitatur ad operandum, ad quid enim esset excitandus homo si non operaretur? ergo operator homo, & non solum habitus illi infusus. Eamdem veritatem clarius expressit idem Concil. Can. 4. *Si quis dixerit* (verba sunt Concilij) *liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac preparat; neque posse diligenter si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passiu se habere, anathema sit.* Quibus verbis expressè dehinc Concil. liberum arbitrium non se habere passiu, sed agere: ergo operatur, influit actuè: ergo non solum influit habitus, quia habitus infusus non est liberum arbitrium, & quia si hic tantum operaretur voluntas purè passiu se haberet, quia respectu habitus infusi tantum se habet passiu, physicè enim in illo non influit, & si in actu ab hoc procedentes non influeret actuè, neque immediate, neque mediis habitibus aliquid efficeret, id enim quod habitus non producit, non potest dici mediis alijs produce re effectus, qui tantum ab habitibus efficienter procedunt.

8 Rationibus purè Philosophicis eadem veritas efficacissimè euincitur. Prima sit: actus supernaturalis intellec tionis, & volitionis est vitalis: ergo procedit à principio vitali: ergo procedit à potentia vitali: ergo non solum procedit ab habitu, qui vitalis non est. Respondebat Thomista: actu vitali debere dependere à vita proximè vel remotè, & ita actu supernaturalem vitalem procedere à vita medio habitu. Contrà: prædicatum vitalis relucens in effectu debet esse in causa, à qua proximè recipit esse:

ergo actus vitalis debet dependere à principio proximè & immediate in se ipso vitali. Antecedens constabit ex dicendis Contr. 2. de anima Punct. 2. De conceptu actus vitalis, & ex multis capitibus efficacissimè probatur: omnis causa proxima adiquata dat effectui totum esse, quod habet: ergo debet continere illud per se formaliter, vel eminenter: ergo principium proximum actus vitalitatis debet continere vitalitatem actus formaliter, aut eminenter: sed non continere illam formaliter, quia non est vita in actu secundo, sicut est actus; non eminenter, quia non est vita in actu primo: ergo non potest esse principium adiquatae productuum illius. Secundò demus habitum posse adiquatae actum vitalem producere: natura non dicceretur producere habitum medio habitu, quia natura non producit habitum, neque actionem vitalem exerceret quatenus produceret habitum, quia actio, ex vi cuius producitur habitus vitalis non est.

Eadem conclusio ex libertate voluntatis ad actu supernaturalem manifestè ostenditur. Actus supernaturalis amoris Dei est liber respectu voluntatis: ergo voluntas se determinat ad talem actum: ergo voluntas efficienter illum producit, nequit enim determinatio ad actu, neque libertas ad illum subsistere, neque dari determinatio ad actu liberum in actu secundo sine influxu actu ex parte principi liberi & liberè se determinantis, ut latè probabo. Controuerf. II. de anima, Punct. 2. vbi de natura principi liberi disputabo. Dices habitum esse principium proximè, & formaliter indiferens, & naturam radicaliter, & remotè. Contrario tota libertas proximè, & formaliter conuenit habitui, & non anima neque voluntaria potentia: ergo ratio formalis liberi arbitrij respectu actuū supernaturaliū conuenit habitui, & habitus primariò & formaliter est liber, & voluntas si aliquo modo est libera tantum est radicaliter & remotè libertate deriuata ex illa, quam formaliter exercet habitus: ergo voluntati non primariò & per se, sed deriuatu ratione habitus conuenit libertas: ergo voluntas ut distincta ab habitu non esset potentia libera respectu actuū supernaturaliū, quod sine temeritate nullus concedet. Demum ratione habitus non posse dici voluntatem esse liberam probandum est rationibus, quibus ostendam animam non posse dici liberam, neque esse dignam odio, vel amore per libertatem, quam tantum exercet potentia superaddita, ex quo capite probabo adhuc admisit potentia voluntaria superaddita, animam immediatè ad volunties effectuè concurrere. Quod si anima non potest dici libera mediè potentia illi innata & propriè illius, neque libera dici potest medio habitu quem ipsa non producit, neque illi naturaliter inest. Vide de hac re scribo Controuerfa tercia, de anima, puncto primo.

Item habitum non posse primariò determinare existentiam actu, neque indifferenter illius determinare probabo. Habitus charitatis non est principium cognoscituum sed determinatio ad actu indifferenter in causa non potest procedere à principio non cognoscituo: ergo non potest procedere ab habitu. Probo minorem: determinatio effectus, quæ non est per modum natura debet esse per propositionem obiecti, in quo appareat ratio inclinans ad hanc determinationem, & ab eadem remouens, ex vi cuius propositionis principium se determinaturum constitutus potens se cum indifferencia determinare: ergo principium, cui non potest obiectum proponi per cognitionem, non potest confitui potens se cum indifferencia determinare: ergo principium non cognoscens non potest se determinare. Virgo hanc rationem Controuerf. 3. De anima punct. 1. Vbi probabo principium actuè influens in emore liberum debere esse formaliter cognoscens, ex principio probo adhuc admisit potentia superaddita animam immediatè præstirantem concursum ad actus intellectus & voluntatis, qui debent procedere ab uno principio effectuè communī, quod non contingere si tantum effectuè ab habitibus producerentur, quia habitus infusi ad actu voluntatis & ad actu intellectus distinctionem realem fortununtur.

Obiic. Thomista: Potentia voluntia sua distincta ab anima sive cum illa identificata est entitas naturalis & naturalis virtus, sed virtute naturali non possunt fieri actus supernaturales: ergo non possunt procedere actuè à potentia voluntia. Concedo maiorem, & distingo minorē: virtute naturali non adiuta habitu supernaturali, &

An quilibet creatura habeat potentiam obedientialem actiuam ad omnes effectus.

S. I.

Aliorum sententiis propositis nonnulla premituntur.

C Vilibet creatura inesse potentiam obedientialem ad quemlibet effectum quantumuis perfectum per actionem eductiunam producendum, si ad illius productionem eleetur à Deo, Defendunt plures, & grauissimi Doctores ex nostris & ex externis. Ex nostris P. Suar. in 3. part. disp. 3. sect. 5. & tract. 3. disp. 9. sect. 1. & 2. & apud Ripal. tom. 4. de supern. disp. 40. sect. 2. P. Molina, P. Val. P. Did. Ruiz, P. Arrub. P. Gran. P. Ioan. Proposit. P. Alba. P. Tan. P. Henr. P. Beccan. P. Sair. quos sequitur idem Ripal. & P. Hurt. disp. 9. sect. 1. 4. subsect. 2. & P. Arrig. disp. 11. sect. 4. Ex externis Palud. Capr. Herv. Ferrat. Caet. Sot. Aluan. Nauarr. Ledesm. Nazar. Alueda & alij plurimi.

Oppositum sententiantur defendunt ex nostris P. Valquez 1. part. disp. 176. c. 3. & 3. part. disp. 57. cap. 5. & disp. 131. c. 3. P. Ragusa tom. 1. in 3. p. disp. 9. n. 11. P. Conink. 3. p. q. 61. art. 4. dub. vnic. P. Alarcon tract. 6. de Angel. disp. 9. cap. 9. P. Galpar Hurtad. tom. de Incarn. disp. 9. diff. 4. & alij plurimi sapientissimi recentiores.

Statuo primò pro questionis decisione id, quod propugnatores potentie obedientiae etiam ad suam sententiam supponunt, in creatura eleuanda ad effectum producendum debere reperiiri quamdam virtutem innatam & inchoatam, quam feit. 5. citata ad finem remotam vocavit P. Suar. non quia immediate ad effectum non concurrat, sed quia non est simpliciter proxime potens, neque in actu primo ad effectum producendum. Ratorem huius eleganter tetigit P. Valquez disp. 176. citata n. 9. vbi sic argumentatur. Quando res assumitur à Deo ut instrumentum ad aliquem effectum producendum, non tantum est ordo efficientis & effecti inter effectum ipsum, & causam principalem: sed etiam inter effectum & instrumentum ipsum, quia effectus non tantum exit à causa principali, sed re ipsa exi à causa per instrumentum, & instrumentum re ipsa agit id, quod non agebat antequam eleuaretur, ex quo infertur manifestè in re ipsa eleuata, quam multi, vocante instrumentum principiū eleuantis iuxta quorum phrasim loquutus est Valq. debere esse virtutem innatam, & inchoatam ad talem effectum, ut ex illa immediate & non tantum ex principio eleuantem oriatur effectus, quia id quod per se & immediate formaliter attingit actionem per se immediatè & formaliter debet habere virtutem intrinsecam attingendi actionem, saltem tanquam principium inadæquatum illius. Ita expressè Suar. disp. 31. citata. lect. 6. in fine, & Ripal. disputat. 4. sect. 6. num. 4. vbi seipsum refert sect. 3 eiusdem disputationis, & disp. 4. lect. 2. & eadem ratione ex illo teneri philosophari omnes quacumque sententiam tenentes, & ob hanc rationem fassus est Arrig. posse dari, & forsitan esse creaturam aliquam qua ex defectu huius virtutis inchoata, & inadæquate non possit eleuari à Deo ad producendum effectum ad quem ex natura sua hanc inchoatam virtutem non habeat.

Suppono secundò, creaturam non habentem virtutem inchoatam, & intrinsecè & per suam entitatem non potenter inadæquate, & remota in sensu, quo Suar. potentiam hanc remotam vocavit, quem expolui n. 3. non posse eleuari à Deo ad effectum producendum ad quem virtutem hanc non habet, & creaturam omnem habentem hanc virtutem posse à Deo eleuari ad producendum omnem effectum, respectu cuius habet hanc virtutem inchoatam. Prima pars huius asserti infertur evidenter ex illo quod primò supposui, & probaui, quia si requiritur potentia inchoata, & innata vt deus possit eleuare creaturam, rectè infertur non posse eleuare creaturam non habentem hanc virtutem inchoatam. Secundam Doctores opposita sententia grato anima admittent, que facile prorari potest. Deus absque illa causa creata potest producere omnē effectū in se non repugnantem, qui per suam entitatem essentialiter non dependet ab aliqua causa, sicut actus intentionales vitales: ergo poterit eundem producere cum causa habente aliquā inchoatā, seu partiale virtutem ad eundem effectum

12

Obiectum tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse unam entitatem esse magis supernaturali, alia supernaturali; posseque simpliciter supernaturali esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturali producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituale producere, vt patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cumphantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spiritualem procedentem à principio inadæquato

spirituali, & ab alio inadæquato materiali, videlicetphantasmate.
* *

13

Obiectum tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse unam entitatem esse magis supernaturali, alia supernaturali; posseque simpliciter supernaturali esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturali producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituale producere, vt patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cumphantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spiritualem procedentem à principio inadæquato

effectum producendum. Secundò omne principium par-tiale, & inadæquatum productuum alicuius effectus pos-tet compleri per aliquod comprincipium ad eundem ef-fectum: ergo Deus poterit complere principium inadæ-quatum, quod habeat creatura ad producendum effec-tum, quem ipsa sine eleuatione alijs comprincipij al-tioris ordinis non potest producere, omnipotenta enim est virtus infinita continens eminentes omnes effectus possibles, per quam poterit Deus suppleri defectum cu-jusvis principij, & quæcumque alia virtus creata requisita ut constitutur principium adæquatum effectus produ-cendi, poterit à Deo produci, & applicari virtuti innatae obedientiali creaturæ, ut simul cum illa vnum principium adæquatum constitut ad effectum producendum, ad quem potentia obedientialis tantum est principium inadæquatum, & inchoatum.

Ex his infertur ad hanc questionem dirimendam prius examinandum esse, an creatura ex se habeant hanc virtu-tem innatam, & inchoatam, quæ questione definita, fixum erit quid dicendum sit de modo, quo Deus se posse gerere cum creaturis in ordine ad effectus producendos per supernaturalem eleuationem quos creatura naturaliter pro-ducere non potest, qui enim dixerit creaturas potiri hac innatā, & inchoatā virtute tenebunt afflere Deum posse illas eleuare ad effectus producendos ad quos habent hanc virtutem inchoatam; & qui dixerit creaturas hac virtute carere dicere cogetur Deus non posse creaturas eleuare; & vtique eodem modo de omnipotentia philosophatus, & qui affirmat nihil defert omnipotentia, quod ab illa au-ferat, qui negat; neque è contraria: omnes enim concedunt omnipotentia virtutem ad eleuandam creaturam ad producendum effectum ad quem habet virtutem inchoatam, & innatam, omnesque omnipotentia negant virtutem ad eleuandam creaturam ad effectum ad quem non habet virtu-tem innatam & inchoatam, & tantum differunt in hac vir-tute innata, seu inchoata concedenda vel neganda creatu-ri, de quibus est quæstio an possint vel non possint eleuari. Ex his inferes malè se specie cultus omnipotentia protegere, qui defendunt creaturas posse eleuari ab omni-potentia ad effectum producendum, & quæ enim sunt de omnipotentia benè meriti, qui oppositam sententiam de-fendunt, cum illi concedant virtutem ad eleuandam crea-turam, quæ habuerint virtutem inchoatam, & defectum omnipotentia non tribuant non posse eleuare creaturas quæ de facto existunt, sed defectum creaturarum non ha-bentium hanc virtutem, ratione cuius eleuari possint. Ex hac doctrina ruit fundamentum Atriage ad sententiam af-firmatiuam defendendam, contra quam sic ille argumen-tatur num. 78. non repugnat vna creatura, quæ nec diuini-tus possit eleuari ad omnes effectus: ergo non est vniuersaliter verum dari in omnibus eam potentiam obedientialem ad omnes effectus. Quam obiectiōnem fatetur dif-ſicilem esse, & ita ad illam respondere presumit: ait hic esse quasi dias contradictorias partes, quarum vna dicit: Non sequuntur duo contradictoria ex eo quod Deus non possit eleuare. Altera dicit: Non sequuntur duo contradictoria ex eo, quod Deus possit: affirmatque in hac controversia, quādū nobis non conſtitetur de repugnantia tenemur inclinare ad par-tē, quæ angēt omnipotentiam Dei. Hac solutio facile ex dictis impugnatur, quia quando obiicitur: non repugnat crea-tura, quæ non possit eleuari, non dicimus non repugnat ali-qui effectum in omnipotentia, sed non repugnat exi-stere de facto creaturam non habentem in se virutem in-trinsecam inchoatam ad effectum producendum supernatu-raliter, quem naturaliter non potest. Vnde contradictori-za partes, de quibus est quæstio, non sunt circa naturam omnipotentia, sed circa naturam creaturarum, de quibus queritur an possit eleuari. His positis, quæ altè tene ad si-miles questiones, quæ de potentia absoluta procedunt, rem totam claram definiam.

§. II.

Propria sententia.

Dico primò, creaturas existentes non habere virtu-tem innatam, aut inchoatam, ad producendum quemcumque effectum, sed tantum intellectum, & voluntatem habere eam potentiam ad actus supernaturales. Probo hanc conclusionem ratione in his questionibus, quæ de facto procedunt, sèpè à me repetita, & sèpius re-

petenda. Nullum est fundamentum ad concedendam aquæ virtutem inchoatam, & innatam ad producendum Angelum: ergo virtus hac illi concedenda non est, non enim debemus sine fundamento positivo virtutes rerum multiplicare, & illa quæ nescimus tanquam verè existen-tia propugnare. Nullum esse fundamentum probo ex eo quod nullum sit prædicatum in effectibus ita producendum, ratione cuius exigunt contineri in virtute obedientiali cuiuslibet creaturæ, sicuti est in actu vitali supernaturali, qui ratione vitalitatis exigit dependere à vita in actu pri-mo, quæ cum sit entitas naturalis non potest sine alio comprincipio supernaturali eleuante hunc actum producere. Quapropter actus amoris Dei quatenus supernatu-ralis dependet à principio supernaturali, & à principio vitali naturali tanquam à principio eleuato per aliud al-tioris ordinis. Hac est disparitas quam adducit P. Vasquez inter animam habentem potentiam obedientiale ad actu supernaturales, & non ad alios effectus cum dicit, animæ correspondet prædicatum quoddam, quod non correspondet in aliis effectibus, quam ego non adduco ad probandum præcisè ablata hac correspondentiæ ex parte principij non posse esse potentiam obedientiale, sed ad probandum non esse fundamentum ad dandam potentiam obedientiale in anima, seu in aliis entitatibus respectu aliorum effectuum, quod est ad concedendam potentiam obedientiale in anima respectu actuum vitalium, in quibus prædicati vitalitatis arguit potentiam ad illos in sub-stantia viuenti, & prædicati supernaturalitatis arguit hanc potentiam in dignere eleuatione ut reducatur ad actum, quia principium naturale non eleuatum non potest supernatu-ralem actum producere. Vnde vitalitas actus arguit potentiam obedientiale ratione prædicati vitalis, quod necessariò debet correspondere principio vitali, reliqui tamen effectus, eti supernaturales sint, dum vitales non sunt exigui hanc correspondientiam, ac proinde in nulla entitate arguant potentiam obedientiale. Neque aliud est caput ex quo possit inferri hac potentia obedientialis, ut constabat ex solutione argumentorum, quæ contra illam ad-duci possunt.

Dico secundò. Non repugnat creatura, quæ habeat po-tentiam obedientiale, & inchoatam ad producendum quemlibet effectum supernaturalem, & naturalem, qui non possit produci à causis naturalibus & qui per se & imme-diately non dependet ab his numero causis. Ratio est, quæ semper in questionibus, quæ de possibili procedunt, vincit semper rem probat. Nulla est repugnantia in eo quod detur talis creatura: ergo poterit dari. Antecedens probo: ex eo, quod effectus producendum sit perfectissimum non potest sumi repugnantia, quia potentia, quæ non est prin-cipium adæquatum effectus non debet esse, & quæ perfecta cum illo: omnis enim inæqualitas quæ sit inter effectum producendum, & principium producendum suppleri poterit ratione alijs comprincipij, & quæ perfecti cum effectu producendo, vel ratione omnipotentis specialiter con-currentis cum illa entitate dummodo illa habeat innatam inchoatamque virtutem ad effectum producendum.

Dico tertio, potest dari entitas habens virtutem inchoatam ad producendum aliquo ex his effectibus, quos dixi in conclusione præcedenti, & non alios etiam imperf-ctiores. Probo: non ex eo quod hac entitas habeat virtu-tem naturalem ad hunc effectum producendum infertur habere similem virtutem ad producendum alium etiam imperfectiorem illo, quem potest producere; homo enim potest producere hominem, & non potest producere equum hominem imperfectiorem: ergo ex eo quod hac entitas ha-beat virtutem inchoatam, & obedientiale ad producendum hunc effectum. v. g. hominem non infertur illam ha-bere ad producendum alium effectum etiam imperfectiorem. Deinde probatur, quia nulla est repugnantia in eo quod Deus producat entitatem cum virtute inchoata, & obediential ad hos effectus, & non ad alios etiam im-perfectiores.

Dico quartò. Non potest dari creatura habens poten-tiam obedientiale, & innatam ad producendum effectū, qui de facto producitur à causis naturalibus eo modo, quo ab ipsis producitur. Rem explicabo: ignis producitur ab alio igne præcisè per applicationem agentis ad partem, non potest aliqua alia creatura habere potentiam inchoatam, & obedientiale ad ignem hoc modo producendum. Equus producitur ab alio equo per commixtionem maris, & fo-minæ

mina deciso à mare femine, quod fouet equa, non possunt dari alia duo animalia mas & foemina que virtutem habeant non naturalem, sed obedientiale ad alium fœtum simili modo producendum. Non negat hæc conclusio posse dari entitatem habentem potentiam obedientiale ad producendum eum speciali Dei concurſu eo modo quo ignis ignem producit sine hac seminum commixtione, quæ intercedit in naturali generatione equi, neque negat conclusio posse dari lignum habens virtutem inadæquatam ad producendum ignem, sed tantum negat posse dari huiusmodi virtutem obedientiale, quæ naturaliter possit reduci ad actum. Hanc mentem mihi iniecit sapientissimus P. Vafq. disp. 176. cit. c. 4. vbi sic argumentum contra ponentes potentiam obedientialem in quacunque creatura ad quemlibet effectum. Si aliqua virtus inadæquata, & innata tribueretur creature, posset illi coniungi causa alia secunda creatu naturalis, que compleret efficaciam eius ad quemlibet effectum non supernaturalem secundum substantiam, quia effectus est naturalis, & rectè procederet à virtute illa inadæquata, & ab alia concausa naturali, quæ illius actuitatem suppleret. Rationem illustrat exemplo virtutis inchoatam ad effectum supernaturalem, quæ completeretur per virtutem supernaturalem ad illum effectum producendum: ergo similiter virtus illa naturalis compleri posset per virtutem aliam naturalem ad effectum naturalem producendum: ergo talis virtus inadæquata non efficit dicenda obedientialis, sed naturalis, siquidem posset compleri per aliam virtutem naturalem, quæ illi posset naturaliter coniungi. Hæc ratio magni momenti mihi visa est ut pote à tanto magistro excoquita, quam si expôdo: Demus in ligno virtutem inchoatam, seu inadæquatam, quantumvis minimam & exilim ad ignem producendum, hæc virtus posset compleri & inadæquata virtute aliis ignis potentiis adæquatè producere ignem, ad quem lignum habet illam virtutem inadæquatam: ergo virtus illa inadæquata naturaliter potest reduci ad actum: ergo virtus illa non est dicenda obedientialis, sed naturalis, & inadæquata. Virtutem illam inadæquatam, & imperfectam posse compleri per virtutem ignis, sic probo: Ignis nulla alia virtute adiutor potest producere ignem ad quem lignum habet virtutem inadæquatam: ergo poterit eudem producere adiutor virtute quantumvis minimam, & ex illo dummodo sit proportionata ad effectum producendum: ergo ex igne alias potente adæquate producere effectum, & ex illa virtute inadæquata ligni potest constitui unum agens adæquarum producens ignem, qui inadæquatè continebatur in virtute ligni, & adæquatè in virtute ignis.

IO

Dices virtutem illam inadæquaram ligni esse talis naturæ ut non possit compleri per aliam causam naturalem, quia numquam illi debetur concursus ad concurrentem cum alia causa naturali, sed tantum potest concurrere concursu sibi indebito, supernaturaliter collato. Non latuit hæc solutio sapientissimum Vasquez, quam solidè refutat ibid. n. 22. rationem ad illo adducam expendo. Omni creaturæ aliæ habent virtutem ad producendum effectum debetur concursus causa primæ, quia causa prima debet concurrere cum omni entitate habente ex se omnia requisita ad producendum effectum hoc concursu secluso: sed virtus illa inadæquata ligni applicata igni, & illud concretum seu adiunctum per accidens ligatum, ex ignis, habet omnem virtutem requisitam ad producendum ignem & concursu generali causa primæ secluso nihil illi deest ad producendum effectum ergo nihil illi deest ut talis concursus sit debitus, non enim est aliud in causa secunda exigentia concursus Dei, quam virtus ex se iam secundum id, quod requiritur ex parte creaturæ, cum omnibus requisitis ad producendum effectum, quem producet per aduentum concursus: sed lignum & ignis haberent omnia requisita ad producendum ignem distincta à concursu generali causa primæ, quo superuenientia effectum producerent: ergo haberent exigentiam ad talen concursum generalem: exigitur enim concursus generalis quotiescumque res ita se habent ut præcisè ex defectu illius deficit effectus, qui, illo posito absque illo speciali influxu, sed tantum secundum rationem generalem causæ primæ superueniret. Robur accipit hæc ratio ex his, quæ dixi Contr. 6. Punct. 4. creatura non deberi concursum generale ratione exigentia, quam habeat ad illum, sed ratione indigentia, atque ligatum & ignis illo indigerent concursu, & non alio

speciali ad producendum alium ignem: ergo illis est debitus. Confirmatur, munus causæ primæ est ita adesse causis secundis, ut ratione ipsius nullus effectus non producatur, sed ita præsto adesse omnibus ut in omnibus causis, in quibus causa secunda operaretur, si non indigeret concursu causa primæ, hunc exhibeat causa prima, ut operetur secunda: sed lignum ex se inadæquatè potens, & ignis adæquatè potens producere alium ignem, illius producentur, si non indigerent concursu causa primæ, quem si non producant tantum erit ex defectu huius generalis concursus: ergo causa prima debet illis præsto adesse ad concurrentem, illisque debet hunc concussum generalem exhibere: ergo naturaliter poterunt in actum secundum se reducere: ergo virtus inadæquata ligni non est dicenda obedientialis, sed naturalis.

Aduerto non quacumque virtutem inadæquatam posse compleri per virtutem inadæquatam ad eundem effectum, quia effectus aliquando indiget principiū inadæquatis diversa rationis, ad quem producendum nunquam sufficiant innumera inadæquata eiusdem rationis, hæc infinite species imprefæ visionis, quarum quellibet est causa inadæquata illius, non possunt constitutre principiū adæquatum visionis: alia vero principia inadæquata esse possunt quorum nullum ex se est adæquatum, & aliquando eiusdem, & aliquando diversa rationis constituunt vnum principiū adæquatum ex principiis vero, quorum vnum ex se est inadæquatum, & alterum adæquatum respectu eiusdem numero effectus semper potest effici vnum efficiens adæquatum, ideo dixi non esse potentiam obedientiale, quæ est principiū entitatis, quæ eodem modo potest dependere adæquatè ab alia causa naturali, quod eodem modo intelligendum est si possit inadæquatè dependere ab alio principio inadæquato, quod possit completere aliud, & cum illo naturaliter coniungi, ad vnum principiū adæquatum constitutendum.

De aliis entitatibus habentibus virtutem inadæquatam ad producendum effectum naturalem, quem alia causa naturalis nullo modo producere potest, vel fatem non eodem modo, est longè diversa ratio, quia illarum virtutes compleri naturaliter non possunt; verbi gratia, demus entitatem habentem virtutem inadæquatam ad producendam formam solis; hæc virtus naturaliter non possit compleri, quia nulla est alia causa naturalis potens producere eandem formam, per quam illius virtus compleatur. Idem dico de virtute productiva formæ equi sine naturali seminum commixtione, sed eodem modo, quod ignis ignem producit; hæc virtus compleri non potest per virtutem, quam habet equus producendi equum, quia equus non habet virtutem inadæquatam, neque inadæquatam ad producendum alium equum sine seminum commixtione præcisè per iuxtapositionem agentis ad passum, & ita ex virtute, quam habet equus, & virtute, quam habet illa entitas non posset fieri vnum principiū adæquatum, quia virtutes illæ habent longè diversum modum operandi.

Concludo ex his Deum posse eleuare intellectum & voluntatem ad actus supernaturales, & non posse eleuare creaturas existentes ad quoslibet alios effectus, possibilèmque est creaturem quam possit eleuare ad omnes seu tantum ad aliquos effectus supernaturales vel naturales ex his, quos non potest alia causa naturalis producere eodem modo, quo illos producere posset alia entitas, quæ habent virtutem inadæquatam. Hæc omnia ex conclusiōibus precedentibus, & ex his quæ præmisisti num. 2. & 3. clare inferuntur, omnia enim hoc vniico principio continentur: Deus potest eleuare omnem creaturam habentem virtutem inchoatam, & obedientiale, & non potest eleuare creaturam non habentem virtutem inchoatam, & obedientiale. Ex his facile erit argumenta aduersariorum dissoluere que iam subdo.

§. III.

Argumenta soluta.

Obiciunt aduersarij primò auctoritatem D. Augustini & D. Thomæ: Augustin enim de Genesi ad lit. cap. 17. postquam præmisit, conuenire rebus creatis virtutem agendi iuxta naturæ cursum, ita subdit: *Super hunc autem motum, eusumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se, posse de his omnibus facere aliud, quam earum semifinalis rationes habent, non tamen id quod in iis posuit, ut de his fieri, vel abs-*

que

que alio posse. Quibus verbis Aug. tradidit creaturis virtutem ad producendos effectus, quos natura sua non possunt producere, quam doctrinam ita certam existimauit, vt ad fidei dogmata spectare censeat. Subdit Augustinus: Dicam quid mihi visidetur sine affirmandi temeritate, quod tamen cum dixero, fortasse prudenter ita considerantes, quos iam christiana fides imbuist, etiam si nunc primis ita cognosco, non esse dubitandum indicabunt: ergo censet Augustinus. Christianis extra dubium esse debere Deum posse cum creaturis effectus supra suas naturas producere. Et D.Thom. de potentia Dei q.6. art.2. ad 12. ita ait: Quando aliqua virtus activa est alter tanto potest eam rem producere in effectu alterius, unde natura potest ex terra facere aurum aliis elementis commixtis, quod ars facere non potest; & inde eß quod res aliqua est in potentia ad diversa secundum habitudinem ad diuersos agentes, unde nihil prohibet, quin natura creata sit in potentia ad aliqua fienda per diuinam potentiam, que inferior potentia facere non potest; & ista vocatur potentia obedientiae, secundum quam qualibet creatura obedit Creatori. His verbis existimant propagatores potentiarum obedientialium statui in qualibet creatura ad omnes effectus.

15 Respond. Magnum Ecclesie Patrem Augustinum & Angelicum Doctorem non docuisse testimonis citatis inesse cuicunque rei virtutem ad quoscumque effectus producendos, sed ad multa facienda supernaturaliter, qua naturaliter non possunt facere. Quod verum est in intellectu, & voluntate, quae per habitus supernaturales eleuantur ad producendos effectus, quos naturaliter non possunt producere, & in quo cumque alio agente, quod supernaturaliter producere effectus, quos naturaliter ex defectu aliis causae, dispositionis, seu conditionis requisita producere non potest. Sic Beatisima Virgo potuit sine virili semine sanctissimam Christi humanitatem speciali Dei concursu producere, quae naturaliter non posset sine virili semine procreare. Sic Elisabeth sterilis, & nimia senectute confecta speciali Dei concursu Christi Precursum genuit, quem & defectu accidentum, seu dispositiōnum, quo ad fecunditatem requiruntur, ratione cuius sterilis erat, & ex defectu caloris, & aliarum qualitatum, quae pra senectute defeccerant concipere non posset. Sic etiam terra, qua naturaliter non nisi verno tempore potest se variis variegare floribus mediā brumā in eosdem flores, aliosque quoscumque prematuos fructus poterit ferax erumpere. Mitto potentiam passuum, quae poterunt flumina retrogradando ferri cursu, omniamque elementa propria deferere loca, terram sursum ferri ignēque deorsum. Possunt item virtutes omnium creaturarum supernaturaliter compesci, ita ut ignis non calefaciat, neque ingens mons humeris teneri infantis superpositus illi impulsum imprimit. In quibus mirū eluet obedientia creature in suum creatorē, & dominum, quod in omnes creaturas habeat vnum omnium principium Deus optimus maximus, qui absque fundamento in quacumque entitula configamus inadiquatam virtutem illi intrinsecam ad producendum quoscumque perfectissimum effectum.

16 Obiic. secundū: Nulla est implicatio in eo, quod Deus eleuet quamcumque creaturā ad quoscumque effectum: ergo poterit Deus illam eleuare. Respond. maximam esse implicacionem, quam iam assigno. Si Deus eleuaret aquam de facto existentem ad producendum equum, sequeretur aquam ex se habere virtutem innatam, & inadiquatam, & illam non habere, quia aqua eadem existens secundum intrinsecam entitatem eamdem virtutem intrinsecam secum identificatam haberet, sed modò non habet virtutem identificatam: ergo etiam illam non haberet, quod est vnum ex duobus contradictoriis. Insuper virtutem habet, quia de actu ad potentiam valer consequentem: ergo si produceret per suam entitatem, per suam entitatem habet virtutem ergo haberet, & non haberet virtutem.

17 Obiic. tertio: Intellectus potest eleuari ad producendam visionem intuitiū Dei: ergo alia entitas naturalis poterit eleuari ad quoscumque effectum supernaturalē. Nego consequentiam, disparitatem assigno, tum ex parte effectus tum ex parte cauſe; ex parte effectus, quia visione Dei cum sit entitas vitalis essentialiter petit dependere à potentia vitali, & non potest produci ab alia causa supernaturali, neque etiam à Deo sine concursu huius potentiae vitalis, & ita ut detur visio necessarium est eleuari potentiam vitalē naturalem per comprincipium supernaturalē ad visionem hanc producendam, debet enim intercedere

Franc. de Oviedo, Philosop. Tom. I.

correspondentia inter visionem, & principium immediatē illam producens, ad quam correspondentiam non sufficit quocumque viuens sē tenens ex parte actus primi, sed requiritur viuens in actu primo, quod constitutus viuens in actu secundo per visionem ipsam productam. Ex parte causa disparitas est quod intellectus habet potentiam inchoatam ad certos effectus supernaturales quam non habet ad alios, neque alia entitates habent ad aliquem effectum supernaturale. Intellectum hanc virtutem habere constat nobis ex principiis fidei; reliquias entitates non habere virtutem inchoatam ad omnes effectus ex eo negamus, quia nullum habemus fundamentum ad tales virtutes illis concedendas. Neque à paritate fundamentum desumti potest. Sicut enim hec est inepita consequentia: haec entitas habet hanc virtutem in naturalem ergo alia distincta specie similem virtutem habebit; sic inepit arguitur: haec entitas habet hanc virtutem obedientiale ad hunc effectum: ergo eadem habet virtutem obedientiale ad alios effectus specie distinctis, & alia specie distincta habebit virtutē inchoatam ad hos effectus, vel ad alios, neutrum enim infertur.

Obiic. quartū: Creaturae habent potentiam obedientiale paliuum ad omnes effectus: ergo actiuam. Negant multi consequentiam, & non immerito, quia potentia paliua adiquata effectus potest esse longè imperfectior illo, non autem principium adiquatum actiuum, quod semper debet esse saltem quæ perfectum cum effectu, ex quo infertur maiorem proportionem requiri inter principium actiuum, & effectum, quam inter hunc & principium paliuum. Respondeo negando antecedens, non enim qualibet potentia paliua virtutem habet, ut ex illa quacumque forma educatur, ut Controu. Punct. dictum est, vbi probauit materiam primam non posse recipere simul plures formas adhuc de potentia Dei absoluta.

18 Obiic. quintū: Accidens simul cum substantia potest concurrere ad producendam substantiam: ergo qualibet entitas naturalis potest cum alia supernaturali effectum supernaturale producere. De accidentibus, quae de facto existunt antecedens ego negauit, sed verum esto. Rogo quis hanc arguendi formam docuerit, in qua consequens universalius ad plures species longè inter se distinctas se extendit quam antecedens. Rursus denus paritatem inter res adeò dispare. Si argumentor: Accidens potest cum substantia non per potentiam obedientiale, sed naturalem substantiam producere: ergo entitas naturalis non solùm per potentiam obedientiale, sed etiam naturalem potest aliam entitatem supernaturalem producere. Dices disparem esse rationem, quia accidens naturaliter potest coniungi cum substantia, & res naturalis non potest coniungi naturaliter cum illa supernaturali. Vera est disparitas, sed illam tibi sume, ex illa enim dico substantiam habere tanquam proprium instrumentum accidentis, cum quo naturaliter coniungitur, & rem naturalem non esse instrumentum rei supernaturalis, neque è contraria quia non sunt mutuè connexa, sicut substantia, & accidentes. Rursus argumentum retorico: licet accidens coniunctum cum substantia possit alias substantias producere, non tamen omnes valent efficiere, nullum enim accidens cum quacumque substantia coniungatur valent formam solis producere: ergo non omnis entitas naturalis potest eleuari ad quoscumque effectum. Respondeo quidquid sit de antecedenti negando consequentiam: disparitas sumenda est ex ratione, quia mouentur auctores ad concedendam actiuitatem accidentibus respectu substantiarum, quae non inuenietur, quacumque illa sit, ad concedendam virtutem inchoatam creature respectu cuiuscumque effectus.

Obiic. sexto: Deum habere perfectissimum dominium creaturarum, & hoc non ita futurum, si non possit illis ut ad quoscumque effectus producendos. Simul opponit perfectionem summam omnipotenciam Dei, ob quam poterit vti imperfectissimis instrumentis ad quoscumque perfectissima opera, quia in omnium artium genere, quo agens principale perfectius, ex imperfectioni, & inepriori instrumento vti potest ad opus perficiendum, rectius enim scribit, aut depingit excellens pictor, aut scriptor calamo, aut penicillo inerti, quam improbus pictor aut scriptor optimo calamo aut penicillo. Non ad angustias forme syllogistica his rationibus trahemur. Respondeo dominū quod Deus habet in creaturas esse perfectissimum omnium possibilium, quae possunt excogitari, non enim esset perfectius dominū, quo posset vti creaturis de facto existentibus

V ad

ad producendos effectus, quorum non habent virtutem inchoatam, quia illud esset chimericum, sicut esset chimericum dominium, quo Deus posset vti gratia habituali ad constitutendum hominem formaliter nigrum, & nigredine ad constitutendum hominem formaliter sanctum, quod dominium vt pote fictitum, & chimericum à Deo est relegandum. Ad illud quod dicitur de perfectione omnipotentiae. Respondeo omnipotentiam esse summè, & infinitè perfectam, ad cuius perfectionem non attinet posse facere illa, que ex se implicant. Ad comparationem ex artifice adductam. Respondeo, excellentiorem artificem melius vti quocumque instrumento ceteris paribus, alio imperitiori artifice, nullum tamen posse vti tanquam instrumento, re omnino inepta ad opus faciendum, neque enim probus, aut improbus pictor poterunt tanquam in tabula in substantia Angeli depingere, vel illa vti tanquam penicillo, quia substantia Angeli omnino inepta est ad haec munera, ita neque Deus potest vti quacumque creatura ad quacumque effectum producendum, quia plures illarum omnino inepta sunt, neque aliquam virtutem habent inchoatam ad plures effectus producendos.

Obiic, septimò: Sacraenta causant gratiam supernaturalem, & humanitas Christi multa miracula est operata, & effectus produxit, qui naturaliter produci non poterant: ergo potest Deus eleuare entites naturales ad effectus supernaturales, ad aliaque quamplurima, quae sine miraculo fieri non possunt. Respondeo P. Vasquez locis supra citatis, gratiam supernaturalem dependere à sacramentis, & miracula fieri ab humanitate Christi moraliter, & non physicè, quod in sacramentis specialiter probatur, quia sacramentum Baptismi operatur recente fictione, dum non existit, nihilque potest physicè, dum non existit effectum sortiri, & reliqua sacramenta effectum sortiuntur in ultimo instanti, in quo conficiuntur, in quo vix minutula particula illorum perseverat, quando enim profertur ultima syllaba verborum consecrationis, tantum illa superest, à qua potest physicè gratia produci, reliqua enim verba iam non existunt, ac proinde nihil possunt producere: & quando alter sponsus ultimò exprimit consensum, iam praecesse consensus, & expressio alterius sponsi, & nihil potest operari. Addo secundum hanc sententiam defendi posse plura miracula sanctissimam Christi humanitatem non solum moraliter, sed etiam physicè perpetrasse, quia quando Petrum supra mare tuto pede ambulare iussit, tantum neculum fuit Petro Christum imprimere impulsum, vt non submergeretur, quem quoad substantiam naturaliter imprimere poterat, quod autem illum imprimere absque illo contactu, & distans à Petro, hoc erat supplere Deum miraculosè conditionem requisitam ad operandum, non verò eleuare Christi humanitatem ad aliquem effectum secundum substantiam altioris ordinis ab illis, quos naturaliter potuit producere. Similiter quando cæcis visum restituerebat effectus secundum substantiam productus, tantum erat temperamentum qualitatum, & motus localis organorum vñ situm, & locum haberent requisitum ad proprias functiones obeundas, qui motus localis secundum substantiam non excedit virtutem naturalem humanitatis, neque in temperamento qualitatum erat aliqua, quæ secundum substantiam non potest produci à Christo. Neque idem sine maximo miraculo hac siebant; non enim sine miraculo potest moueri, & ad proprium restitu locum exiguis neruis in cerebro absconditis ac alio supposito loco distante ab homine, cuius organa ad proprium locum restituuntur, neque in tam exiguis partibus quantitatibus inter se propinquis potest tanta, & non maior, neque minor intensio qualitatis, diuersa in diuersis partibus ab agente loco distante, & supposito distincto produci. Difficilis hac doctrina poterit defendi in aliis miraculis, videlicet in conuersione aquæ in vinum facta in nuptiis, & præcipue in mortuorum resurrectione, de quibus Theologi disputabunt. Sufficiat modò dicere cum P. Vasquez, hac miracula moraliter, & non physicè à sanctissima Christi humanitate esse perpetrata.

S. IV.

Nonnulla corollaria.

22 **E**x his, quæ dixi multa sunt notanda, quæ facile ex doctrina deducuntur, quæ in presentiarum exprimam, vt plenam de hac re notitiam meo lectori reddam.

Nota, duplēcē esse potentiam obedientialem: quædam absolute est naturalis in ordine ad substantiam effectus, & obedientialis in ordine ad modum, quo illum producit: alia obedientialis est in ordine ad substantiam effectus. Exemplum prioris esto ignis quatenus potest agere in passum distans, quin agat in propinquum, vel quatenus potest introducere formam ignis in materiam ultimè dispositam ad aliam formam, & carentem dispositiōnibus ad formam ignis. Posterioris exemplum est potentia intellectuæ, quæ ad substantiam visionis intuitivæ obedientialis est, quia ex ipsa substantia visionis fieri nequit ab intellectu non eleuato per lumen gloriae, vel per concursum speciale Dei supplementis vice luminis.

Ex hac potentiarum obedientialium differentia alia subordinis eisdem intrinseca, videlicet potentiam obedientiale tantum secundum modum, & non secundum substantiam esse virtutem completam, vel quæ naturaliter potest compleri secundum id, quod requiritur ex parte virtutis influentis in effectum, & tantum dici obedientiale, quia illi deficit conditio requista ad agendum, sicut in igne agente in distans, quia dicit toram virtutem adiquatam effectus producendi, & quatenus distinctus ab eleuatione dicit torum id quod se tenet ex parte virtutis productiæ, vel saltē principium inadæquatum, quod naturaliter potest compleri, & tantum eleuator, quia suppletur conditio quædam, quæ etiam naturaliter potest accidere virtuti. Vnde illa eleuatione est quasi accidentaliter contingens causa ad effectum producendum, quia naturaliter poterat contingere virutem esse completam, & cum omnibus prærequisitiis ad effectum eundem producendum absque aliqua eleuatione: ignis enim, qui calorem producit in passo distanti potuit esse applicatus ad eundem calorem in eodem passo producendum. Potentia obedientialis respectu substantiæ effectus semper est principium inadæquatum, non solum ex defectu conditionis, sed etiam ex defectu virtutis requisiæ ad effectum producendum, non enim potest dari virtus adæquate actua obedientialis respectu alicuius effectus. In effectu supernaturali producendo a potentia obedientiali naturali, & in quacumque effectu perfectiori potentia obedientialis certum est, quia nequit entitas imperfectior esse adæquate virtus productiæ effectus illa perfectioris. In aliis quibuscumque potentiis probo ex dictis supra, vbi statui debere concussum causa prima omni virtuti, quæ ex se habet omnia requista ac effectu, ita ut superueniente concurso illum produceret: ergo si daretur virtus adæquate actua respectu cuius effectus illi naturaliter deberetur concursum ergo ex omni capite effet virtus naturalis & non obedientialis.

Alia ex his differentia deprehenditur inter potentiam obedientiale actuum, & inter potentiam obedientiale passuum ad effectus substantiam. Quod potentia obedientialis actiuæ vptote inadæquata in ratione virtutis actiuæ semper eleuator, seu completerur per aliud comprincipium actiuæ sive illi inherens, sicut lumen gloriae eleuans intellectum ad visionem beatam, sive illi tantum extrinsecè affilens, sicut omnipotentia cum præsto aet' intellectu ad producendum cum illo visionem beatam per speciale concursum, quem loco luminis præstet omnipotentia. Potentia obedientialis passiuæ non necessariò eleuator per aliud comprincipium tenens se ex parte passi, neque per omnipotentiam supplentem vices principiij passi, sed tantum per eleuationem tenentem se ex parte principij actiuæ, eo enim ipso quod intellectus sit potens producere actiuæ visionem, est potens illam recipere, quia principium passiuum non indiget alia eleuatione præter illam, quam dicit principium actiuum, ita vt si per impossibile intellectus posset absque illa eleuatione visionem producere, etiam absque illa eandem visionem naturaliter recipere posset. Non nego posse dari aliquam potentiam passiuam indigetem eleuatione facienda per aliud comprincipium passiuum respectu effectus recipiendi, potest enim dari principium passiuum naturale secundum substantiam inadæquatum respectu alicuius forma substantialis, quæ non possit compleri nisi per aliud comprincipium supernaturale, cum quo componat unum adæquatum principium passiuum formæ supernaturalis recipienda, sicut enim intellectus, & lumen gloriae confluunt unum principium actiuum adæquatum visionis supernaturalis, sic intellectus iste, vel alius species distinctus posset cum alio habitu constituere unum principium adæquatum passiuum respectu

§. I.

Exploditur sententia Ripalda.

respectu alicuius actus, quem non posset adaequatè intellectus recipere. Hoc tamen non est proprium omnis principij passiu, respectu omnis effectus recipiendi, quia intellectus necessariò recipit aliquem habitum, vel actum supernaturalem immediate sine consilio alicuius principij supernaturalis passiu, quasi hoc comprincipium reciperetur in intellectu, vel reciperetur tantum in principio passiu naturali secundum substantiam, vel in infinitum esse abundum, vel deberet esse creatum, & hoc nullum potest de facto exocogitari respectu intellectus de facto existentis.

26 Posit contra hanc doctrinam non abs re obsecere: Potest dari potentia passiu naturalis secundum suam entitatem adaequata respectu effectus recipiendi in ratione principij passiu, quia obedientialis dicitur in ordine ad talem effectum, qui connotat principium actuum supernaturale & indebitum, sine quo non potest materialiter effectum causare, quia præcisè eleuatur per aduentum principij actiu supernaturalis: ergo poterit dari virtus actiu naturalis secundum substantiam, qui fit adaequata in ratione virtutis actiu naturalis, & obedientialis dicitur, qui connotat passiu supernaturale, & indebitum, quod illi non potest naturaliter coniungi, sine quo non poterit effectum producere. Respondeo negando consequentiam, rationemque disparitatis assigno. Principium actuum adaequata secundum se totum naturale non potest esse principium actionis supernaturalis, & ita non potest agere circa subiectum supernaturale, quia omnis passiu subiecti supernaturalis, quia est eadem cum actione est supernaturalis, ex quo fit principium actuum adaequata naturale non posse eleuari à passo supernaturali, cum non possit agere circa illud. Principium vero passiu adaequata naturale potest esse principium passiu supernaturalis, ac proinde potest pati ab agente supernaturali, & ab illo eleuari.

27 Noto etiam non solum dari elevationem & potentiam obedientialem principij naturalis ad effectum supernaturalem, & principij imperfectioris ad effectum perfectiorum; sed etiam principij supernaturalem ad effectum supernaturalem, & principij supernaturalis ad effectum naturali, & absolute principij perfectioris ad effectum imperfectiorum, & principij perfecti ad effectum aquæ perfectum. Ratio à priori est, quia in his omnibus entitibus potest dari ad hos omnes effectus ratio potentie inchoatorum, quæ non possit compleri naturaliter per aliam potentiam. Potest enim dari Angelus habens virtutem inchoatorum, & inadæquatam per aduentum formam cuiusdam alteri materialis, quæ tantum possit compleri per omnipotentiam, vel saltem per aliam concordiam supernaturalem, & tunc Angelus spiritualis perfecti forma alii habebit virtutem obedientiam respectu effectus materialis, & imperfectioris. De aliis potentias annumeratis exempla sunt obvia.

P V N C T V M VIII.

Quid sit potentia obedientialis.

1 Quidam grauter in hac re offendunt graues auctores sa- pientissimique recentiores, qui non distinguentes inter potentiam obedientialem, & elevationem eiusdem potentiae, plerique confundunt, & doctores, quorum sententiam amplectuntur abs re impugnant, & contra assertentes elevationem fieri per qualitatem inherentem, motum transuentum, probant potentiam innatam esse intrinsecam, & indistinctam à creatura, & contra illos, qui dicunt virtutem obedientialem esse indistinctam à creatura probant creaturam eleuari per aliud comprincipium, seu auxilium extrinsecum, & ita Doctores inter se non dissentientes concertationes finguunt, prolixaque excitant questiones, in quibus si distinetè procederent, clarè apparerent, illaque rerum distinctiarum confusione omnibus tenebrescunt. Non vacat omnium Doctorum mentes explicare, quos pro mea adducant sententiam fideliter referam, moneoque ab aliis relatos legendos esse, plures enim inueni quos finistrè etiam doctissimi viri interpretantur. Claritate & distinctione, quam semper affecto rem trabo.

Franc. de Oñieda, Philosoph. Tom. I.

Noster Ripalda tom. i. de supern. quest. 4. sc. 2. & 6. duplum actiuitem in potentia obedientiali distinguuit, conditionale vnam, & aliam absolutam. Virtus conditionata est, qua entitas non est ab soluè adhuc inadæquata potens, sed tantum sub conditione si illi adhuc reliqua comprincipia supernaturalia requirita ad effectum, cum quibus entitas nullam habet connexionem, quia illa sunt supernaturalia, & entitas, que virtus obedientialis denominatur est naturalis, nihilque naturale connexionem habet cum supernaturali. Alia est virtus absoluta, eti inadæquata, quia absolutè intellectus inadæquata est potens producere visionem. Virtutem illam conditionatam assertit non distinguiri ab entitate rei, virtutem vero absolutam asserti distinguiri inadæquata adhuc ut virtus partialis est ab entitate, quæ dicit in recto entitatem rei, & in obliquo adiutorium Dei, seu auxilium intrinsecum, quo virtus illa conditionata transit in absolutam, & formaliter constituitur virtus inadæquata partialis effectus. Itaque virtus absoluta partialis, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto ipsum intellectum, & in obliquo lumen glorie, & possibiliter visionem, cum quibus illa conditionata cum intellectu identificata connexionem non habet, quia nihil naturale connexionem potest habere cum entitate supernaturali.

Rationem huius distinctionis inadæquatae virtutis absolutæ partialis desumit ex natura eiusdem entitatis habentis potentiam obedientialem, que absoluta debet esse ab aliis comprincipiis supernaturalibus, quibus indiget ad suum effectum producendum, & sine quibus impotens est illos producere. Ex hoc capite inferit distinctionem inter potentiam partialiem, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & ad supernaturalem. Quia intellectus in opinione Ripalda connexionem habet cum possibiliitate omnium cognitionum naturalium, quas potest efficiere, & omnium principiorum, quæ per se requiruntur ad has cognitiones efficiendas, ac proinde per se ipsum est cum omni, quod requirit ad cognitiones producendas, & ita per se ipsum potest dici virtus partialis absoluta effectus: idem vero intellectus connexionem non habet cum possibiliitate visionis beatæ, neque luminis glorie requiri ad visionem, quia etiam si virtus repugnaret, permanerer idem intellectus, & ita indiget non non repugnante horum, ut absolutè sit potens, adhuc partialiter producere effectum, & cum non habeat connexionem cum tali non repugnante, quovque ipsa, intelligatur non intelligitur intellectus adhuc partialis absoluta virtus ad producendum effectum. Ex hoc inferit absolutam virtutem tantum dicere entitatem intellectus, sed etiam importare in obliquo alia comprincipia, cum quibus ex se posset intellectus non coniungi, & sine quibus non esset absolutè adhuc partialiter potens. Idem dicit de omnipotenti quatenus virtus adaequata productiva ignis, quæ non est virtus productiva absolute quovque intelligatur possibilis ignis, quia haec deficiente omnipotencia non poterit absolute ignem producere, & nullam connexionem habet cum illa, ratione cuius non possit deficere. Eamdem doctrinam tradit de potentia obedientialem intellectus ad recipiendam visionem, seu quamlibet formam subiectalem duplum esse, conditionatam, & absolutam, illam non distinguiri ab intellectu: hanc asserti distinguiri inadæquata, quia supra entitatem intellectus dicit possibiliter formam supernaturalem recipienda, & principij actiu requisiti ad producendum talem formam supernaturalem, cum quibus non habet connexionem propter rationem iam dictam, videlicet, nullam entitatem naturalem per se esse coniunctam cum entitate supernaturali adhuc ut possibili.

Multa mihi in hac sententia displicantur, nonnulla attingam. Nec verè supponit hic auctor, nec bene infert: non verè supponit, quia falsum est intellectum habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, quas potest producere, & cum illarum principiis per se requisitis, & illa non habere cum cognitionibus supernaturalibus, ut ostendam Controuerxi. Metaphysic. vbi probabo intellectum non habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, & casu, quo illam haberet eamdem habiturum cum cognitionibus etiæ supernaturalibus. Non verè infert, quia

admissa hac differentia inter causam in ordine ad effectus naturales, & supernaturales, quos potest producere, eodem modo philosophandum est de virtute partiali illius in ordine ad omnes effectus, quod sic probo. Non minus dependet intellectus a comprincipio naturali ad cognitionem naturalem eliciendam, quam dependet a comprincipio supernaturali ad elicendam cognitionem supernaturalem, etiamque cum isto non habeat connexionem quam habet cum illo, quia intellectus non potest sine specie naturali, vel aliquo supplente vices illius adhuc supernaturaliter elicere cognitionem naturalem, si enim velit Deus intellectum elicere cognitionem naturalem sine specie impressa tenebitur supplerre concussum, quem praestituta erat naturalis species, & in opinione, quam ego cum hoc Magistro defendo, haec cognitione secundum speciem essentialiter dependet ab specie impressa, quia per se ipsam nulla interiecta actione distincta dependet a principio: (suppono modo cum communis sententia cognitionem dependere ab specie impressa, idem enim erit si immediate dependeat aphantasmate) ergo sicut intellectus ex eo, quod non possit sine lumine gloriae elicere visionem beatam, non est adhuc partialiter absoluere potens donec intelligatur in obliquo lumen gloriae, & possibilis eiusdem visionis, quae si abso nullo modo poterit visionem producere, ita intellectus ex eo quod non possit adhuc supernaturaliter sine aliquo comprincipio, & in omnium sententiis, hanc actionem in specie, sine distinctam, sive indistinctam a termino sine specie impressa producere, & sine non repugnantia eiusdem actionis adhuc ut partialis, absoluta potentia dicit in obliquo speciem impressam, & possibiliter visionis: ergo adhuc ut partialis virtus dicit aliud distinctum a se ipso videlicet, speciem impressam naturalem, & possibiliter visionis. Ergo sicut virtus partialis absoluta, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto & in obliquo comprincipia ad visionem, & huius possibiliter ita virtus partialis absoluta ad cognitionem naturalem dicit in recto entitatem intellectus, & in obliquo comprincipia essentialiter requisita ad talem cognitionem, & illius possibiliter: ergo virtus absoluta inadquata distinguitur ab intellectu.

Respondet Ripalda intellectum habere connexionem cum principiis requisitis ad intellectuionem naturalem & cum possibiliitate huius, & non habere connexionem cum comprincipiis requisitis ad cognitionem supernaturalem, neque cum possibiliter talis cognitionis supernaturalis. Bene: sed non satis. Admitto hanc connexionem cum illis extremitatibus & non cum ipsis, & arguo: Connexio quam habet intellectus cum comprincipiis requisitis ad cognitionem naturalem, & cum possibiliter eiusdem, potest considerari quatenus dicitur visione extrellum connexionis in recto, vel quatenus dicit unum in recto, & aliud in obliquo, vel praeceps quatenus dicit entitatem intellectus praecepsam, & adquatu distinctam ab alio extremitate, cum quo habet connexionem, qua talis est, ut ipsa non esset, si non esset alterum extrellum, cum quo esset connexa: dubibus prioribus modis inadquata distinguitur ab intellectu, saltem illo modo, quo potentia partialis ad visionem beatam distinguitur ab intellectu: posteriori modo non potest intellectus etiam in se imbibat illam connexionem intelligi virtus partialis effectus, quod sic probo. Non potest intelligi partialis virtus secundum doctrinam huius auctoris, quin dicat formaliter ut virtus absoluta partialis saltem in obliquo illud, sine quo implicant poni effectus: sed non potest poni effectus sine aliquo distincto ab intellectu ut conexo sumpta connectione posteriori modo: ergo non potest intelligi intellectus partialis virtus effectus, seu cognitionis naturalis, quin intelligatur in obliquo aliud distinctum ab intellectu ut conexo sumpta connectione posteriori modo praeceps quatenus dicit alterum extrellum, videlicet intellectum. Maorem probo: ex eo non potest intellectus intelligi ut partialis virtus visionis beatæ, quin intelligatur in obliquo comprincipium intellectus ad visionem, & possibiliter visionis, quia sine hoc comprincipio, & sine hac possibiliter repugnat visionem fieri ab intellectu: ergo intelligenda sunt omnia, sine quibus repugnat effectus saltem in obliquo, ut aliqua virtus illius, quae per suam entitatem est virtus conditionata, sit absoluta virtus, etiam partialis talis effectus productiva. Minus-

rem ostendo: sumpto intellectu quatenus praeceps dicit unum extrellum connexionis, quin in recto, aut in obliquo dicat formaliter alia comprincipia ad cognitionem naturalem, & possibiliter cognitionis non dicit haec comprincipia, neque hanc possibiliter, sed sine his comprincipiis, & sine hac possibiliter repugnat fieri cognitionem: ergo intellectus quatenus praeceps dicit unum extrellum non dicit omnia, sine quibus repugnat cognitionem.

Dices non posse sumi intellectum ut connexus, quin formaliter ut tale dicat in obliquo aliud extrellum cognitionis. Non verè, quia etiū unum extrellum ut relatum non possit cognoscī sine alio, benē tamen adquatum distinctionem ego apprehendo inter utrumque. Sed elo: Intellectus est partialis virtus effectus naturalis ut nexus cum comprincipiis & cum possibiliter effectus, sed ut connexus dicit in obliquo extrema a se distincta: ergo ut partialis absoluta virtus dicit in obliquo extrema a se distincta: ergo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, dicit in obliquo aliud distinctum ab ipso intellectu: ergo eodem modo compleatur per aliud distinctum ab intellectu inclusum in obliquo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & virtus, quam dicit idem intellectus ad cognitionem supernaturalem. Unum iuxta principia Ripalda infernum ego, videlicet virtutem partialem ad visionem supernaturalem compleri per aliud distinctum ab intellectu, cum quo intellectus habet connexionem, & ita ex parte intellectus non repugnare non compleri in ratione virtutis partialis per illud extrinsecum; virtutem tamen partialem intellectus ad cognitionem naturalem compleri per aliud distinctum ab intellectu, cum quo intellectus essentialiter connexionem habet, & ita repugnare ex parte intellectus ipsum non compleri in ratione virtutis partialis, licet per aliud distinctum compleatur, scilicet dicam ergo de veritate formalis cognitionis, quam habet Deus de obiecto creato, quae formaliter dicit aliud inadquatum distinctum a cognitione creatae, licet praeceps ratione cognitionis implicetur, illa existente, non coniungi cum illo extrinseco, per quod complenda est formalis virtus cognitionis.

Vrgo: aliud est formaliter connexionis formalis huius extremitati ad illud, aliud formalis coexistentia utriusque connexionis huius extremitati ad illud, formaliter tantum dicit entitatem huius extremitati, neque aliud connotat tanquam formale constitutum connexionis, sed tanquam terminum quem respicit connexionem adaequata cum hoc extremitate adquata distincta a termino; verbi gratia connexionis, quam habet virtus productiva caloris ignis identificata cum calore possibili iuxta communem sententiam dicit tantum entitatem ignis adquatu distinctam ab omni alio, quia entitas ignis quocunque alio seclusa talis est ut praeceps ex suis predictis intrinsecis existere non possit sine possibiliter caloris, quod est formaliter ignis esse connexionem cum possibiliter caloris. Coexistentia formalis utriusque extremitati connexioni formaliter dicit existentiam huius extremitati extrinsecam, & existentiam illius extrinsecam huius. Et etiam formaliter velis praecidere hoc extrellum ut illi formaliter coexistentia ab illo, ut huic coexistenti, quae impraecepsibilia sunt, adhuc quando meditaris hoc extrellum illi formaliter coexistentia formaliter pertinet ad hanc coexistentiam, alterius existentia in obliquo importata sed nulla virtus partialis indiget praeceps connexionem ipsius cum alio comprincipio ad producendum effectum, sed coexistentia: ergo si virtus ex se conditionata potens per aliud aliud constituta est virtus partialis absoluta, non est per connexionem, quam ipsa dicit formaliter, sed per coexistentiam: ergo si aliquam formaliter importat partialis absoluta virtus præter illam, quam vocat Ripalda virtutem conditionatam, est coexistentia, & connexionis: ergo virtus absoluta partialis si aliud addit supra illam, quam conditionatam vocat Ripalda, non est connexionis, sed coexistentia ipsius cum aliis comprincipiis, & cum possibiliter effectus, ergo semper importat aliud extraneum. Probo minorem, videlicet, nullam virtutem partialem indigere connexionem cum aliis comprincipiis, neque cum possibiliter effectus sed coexistentia ad producendum effectum. Finge tibi, quod mihi verum est, potentiam ipsius non habere connexionem cum specie impressa, neque

neque cum possilitate visionis naturalis, & habere co-existentiam cum his extremis sine aliqua connexione ex parte vnius cū alio in hoc cauſa potentia viſua abſoluta ab omni conneſſione prodeceret tanquam cauſa partialis viſionem essentialiter dependentem à potentia & ab ſpecie imprefa, eodem modo, ac fi comprincipia ipsius inter ſe effent connexa, & utrumque cum possilitate: ergo conneſſio comprincipiorum formaliter nihil conducit ad productionem, ſed tantum remote, ſeu cauſaliter, quatenus conneſſio inferit co-existentiam. Patet in intellectu inſtruſto lumine gloriae qui viſionem producit, etiamſi intellectus conneſſionem non habeat cum lumine gloriae, neque cum possilitate viſionis in opinione huius auctoris, que illi non accreſcit ex co-existentia, non enim eo ipſo quod duo co-existentia ſunt conneſſa, quotiescumque enim hoc extreum illi co-exiſtit eodem modo extirum, ſi alterum non exiſteret, co-existentiam habet cum illo, non tamen conneſſionem: ergo ad hoc ut virtus partialis abſoluta fit, numquā indiget conneſſionem, ſed co-existentia cum altero extremo, que ſemper dicit aliq[ue] extreſum co-existentia. Quod ſi virtus abſoluta auctio deſideraret conneſſionem entitatium cauſe cum effectu vt docet Ripld. ſect. 9, num. 67. numquā intellectus, quantumvis lumine gloriae eſerit cauſa abſoluta viſionis in uitia Dei, quia numquā habet conneſſionem cum illa, cum ita illi co-exiſtat, ut viſione non exiſtente & repugnante, exiſteret eodem modo. Dices: intellectum ut inſtruſto lumine gloriae habere hanc conneſſionem, ſed hoc eſt dicere, lumen gloriae illam habere, & non intellectum, ſed adhuc efficacius arguo. Demus intellectum adiutorum ſpeciali concurſu Dei abſque lumine gloriae viſionem producere, tunc intellectus neque ratione ſui, neque ratione omnipotentie conneſſionem haberet cum effectu, neque cum possilitate illius: ergo non deſideratur ad viſutem abſolutam conneſſionem inter cauſam, & possilitatem effectus, ſed tantum co-existentia. Patet hoc omnibus effectibus qui tantum dependent à Deo, qui nullam conneſſionem habet cum possilitate illorum.

8 Ultimò id quo indiget virtus partialis naturalis ad effectum producendum, non eſt possilitate tantum aliis comprincipijs, non enim voluntas potest amare proximè, & formaliter ex eo quod fit poſſibilis cognitione repreſentans obiectum, neque potentia viſua potest videre, quia poſſibilis eſt ſpecies imprefa, ſed quia actu illam habet: ergo ſi potentia viſua formaliter ut cauſa partialis viſionis diceret conneſſionem cum alio comprincipio videlicet cum ſpecie, non haberet hanc conneſſionem cum ſpecie, ut poſſibili, ſed ut exiſtent, ſed hanc non habet, cum naturaliter ſit poſſibilitate viſua ſine hac & illa ſpecie essentialiter requiriſt ad certas viſiones, vel faltem ad actiones productiuas illarum, ſi producuntur per actiones interiectas: ergo nullam conneſſionem dicit formaliter ex conceptu abſoluta partialis potentiae creaſta.

9 Displacet etiam in hac ſententia possilitatem effectus pertinere formaliter ut connotatum ad rationem potentie abſolute partialis, & totalis. Quod ſic impugno conceptus virtutis, ſeu potentia abſoluta, eſt conceptus illius, à quo actio exiſtentia fluit, atque dependet: ſed actio exiſtentia numquā fluit neque dependet à poſſibilitate ipsius neque ſumptu in recto, neque in obliquo ergo poſſibilitas potentie nullo modo ſpectat ad conceptum quidditatum potentiae. Dices ex hoc inferri non ſpectare in recto, ſed ſpectare in obliquo. Explicitus terminos, & non demus verba: illa poſſibilitas effectu in obliquo, vel eft formaliter conſtitutiva potentia, ita ut quidq[ue] intelligatur adaequatè diſtinctum ab illa etiam cum ordine ad ipsum non habeat totam rationem conſtitutivam potentis influere per modum cauſe totalis, neque partialis abſolute, vel tantum eft terminus ſine ordine ad quem non potest intelligi conceptus cauſe partialis, aut totalis. Hoc non dices, ne totam ſententiam retrahes: primum dici non potest, quia actio essentialiter dependet ab adaequata ratione conſtitutiva potentiae, qui potentia tantum dicit formaliter id, à quo per ſe dependet actio: ſed actio non potest dependere à ſua poſſibilitate physice, ſed tantum obiectu, modo explicato Contra 7. puncto 2. num. 10. ergo poſſibilitas actionis nullo modo potest pertinere ad rationem conſtitutivam principij abſoluti productivi. Vnde que ibi dixi contra hunc dicendi modum, vbi probauit

possilitatem actionis, ſeu effectus non pertinere ad actum primum, & explici quomodo etiam ſi implicante actione effectus non poſſit produci, actionis non repugnatio non ſpectet ad conceptus actus primi potens producere effectum. Hæc omnia in potentia receptiva clarissima, quis enim dicit possilitatem forme tenere ſe ex parte conceptus quidditatum principij paſſu abſolute potens recipere formam? Non vacat latius hec expendere, que ex traditis principiis non difficile latius quicquid impugnabit.

10

Ex eadem doctrina impugnandum eft id, quod afferit de omnipotencie intrinſecè abſoluta à poſſibilitate effectuum, videlicet, non eſſe intrinſecè per ſuam entitatem virtutem productivam illorum, led tantum conditionatum, que ſi abſoluta ſuppoſita poſſibilitate effectum, quod falso eft. Quia id, quod eft tantum conditionatum & non abſolutum, non eft, ſed eſſet: hauſtem Deus intrinſecè non eft abſolute potens, ſimpliſcie non eft intrinſecè potens. Secundò quia purificatio conditions vel expectanda eft ut conditio omnino extrinſeca ad potentiam abſolutam ſicut expectatur conditio in hoc conditionato, ſi petieris dabo, cuius conditionatus euentus adaequatè diſtinguitur à conditione, ita ut purificata conditione euentus iam abſolutè exiſtens formaliter non constituitur per conditionem, & ab illa dependet, vel expectatur ut conditio non extrinſeca, ſed intrinſeca, cuius purificatio eft de ratione conſtitutiva euentus mode conditionari, purificata conditione futuri abſoluti; ſicut in hac conditionali: ſi anima rationalis unita fuerit materia, erit totum. Non primo modo, quia purificata conditione creaturarum poſſibilium nihil ponitur adaequatè diſtinctum ab hac conditione, ratione cuius omnipotentia, que antea non era abſoluta formaliter abſoluta conſtituitur, quia purificatio conditionis extrinſeca non conſtituit, neque inadaequatè formaliter abſolutum euentum, quia antea era conditionatus. Quod ſi dicas aduenire Deo aliiquid non realiter, ſed virtualiter diſtinctum, nolo tecum de hac virtuali diſtinctione contendere, ſed inſero contra te, per hoc predicatum conſtitui omnipotentiam abſolutam, & non formaliter per purificationem conditionis, & ita poſſibilitatem creaturarum non pertinere ad conceptum omnipotentiae. Si dicas poſſibilitatem eſſe conditionem intrinſcam conſtitutivam omnipotentiae, conſtitui Deum omnipotentem formaliter per poſſibilitatem effectuum, & illius virtutem aſtiam fngis partim creatam, partim in creatam inerat dicitur creatum Dei, creatam quatenus dicit poſſibilitatem effectuum; partim exiſtentem; partim non exiſtentem: non exiſtentem quatenus dicit poſſibilitatem creaturarum, que ſimpliſcie non exiſtit, ſed tantum obiectu quoque de facto ſit exiſtentis. Conſtitui inſuper omnipotentiam totum quoddam per accidentis dicens formaliter, & intrinſecē entitatis diſtinctas non vniuersitas, neque mutuū connexas, quia entitas Dei neque vniuerſit, neque connectitur cum poſſibilitate creaturarum.

11

Dices: Ex his duobus pertinentibus formaliter ad conceptum omnipotentiae, vnu tantum includi in obliquo: ſed haec verba iam abegi num. 9. quidquid enim pertinet formaliter ad eſſentiam alicuius, ſi non pertinet ut quid extrinſecum, ſed formaliter ut quid conſtitutivum, eft de illius eſſentia, & verè dicitur eſſentia conſtitutiva ex hoc obliquo & illo recto & quæ essentialiter, in hiſ enim que essentialia ſunt non eft vnu eſſentialius alio. Nota nonnullos foed terminos contradictorios replicare, respondentis poſſibilitatem eſſe conſtitutivum formaliter extrinſecum omnipotentiae, conſtitutivum enim eſſentiali, & extrinſecum maniſtant inuoluunt implicacionem; quidquid enim eft conſtitutivum alicuius eft de eſſentia illius, & nihil rei magis extrinſecum, quam propria eſſentia, cuius nihil potest eſſe extrinſecum. Deberent dicere, qui ita omnipotentiam Dei conſtituant, poſſibilitatem creaturarum eſſe extrinſecam Deo, extrinſecam tamen omnipotentiae, ſicut priuatione praecedens actionem eductivam, extrinſecum eft eductionis, extrinſecam tamen mutationis, que formaliter dicit ipsam eductionem, & priuationem praecedentem. Quomodo omnipotentia in ratione virtutis producere ſit abſoluta, & extrinſecum Deo, & eft eodem modo etiam ſi omnes creature repugnare, & ita ſit de facto respectu illarum,

V 3 quia

qua repugnant dixi Controu. 7. punct. 2. citato, & latius dicam in Metaph. Punct. 4. Controu. 10. Omitto alia argumenta, qua in hanc sententiam adducit ipse Ripal. sect. 9. quorum solutiones expendere non vacat.

§. II.

Propria sententia.

12

Longum sanè esset omnium sententias impugnare, quapropter ad propriam accingor, inter quam explicandum obiter insinuabo, quid alij etiam à quibus diffentimus, sentiant, quos docte, & solidi impugnant nostri. Legi si placet Soar, Vasquez, Ripal. locis citatis, Ruisum de voluntate Dei disp. 1. num. 7. & disp. 46. num. 15. & Alarcón tract. 1. de vis. disp. 1. cap. 11. & apud quos iunumeros alios reperies.

13

Affirmo potentiam obedientiale esse intrinsecam entitatem, qua potest elevari ad effectum, ita ve in intellectu ratio potentia obedientialis, neque inadæquata distinguitur ab ipso intellectu, qui per suam entitatem intrinsecam est virtus, seu potentia inadæquata ad visionem intuituam Dei; talis tamen conditionis, ut non possit reduci ad actum ex defectu alijs compunctioni quoque illud coniungatur intellectui, quod cum supernaturale esse debet non potest naturaliter coniungi, & ita neque virtus illa inadæquata intellectus potest naturaliter reduci ad actum: tamen vterque Societatis Magister, Vasq. & Soar locis citatis puncto 3. quos sequuntur P. Didac. Ruiz. Arrub. Gran. Albert. vterque Hurtadus, Salmant. & Complut. aliqui quām plurimi doctores. Neque in hac re dissentient P. Soar & P. Vasquez, vt falso nonnullus existimat, vterque enim concedet virtutem obedientialem esse intrinsecam rei, qua illa gaudet, dissentient tamen ex eo quod Soar hanc virtutem obedientialem omnibus entitatis impertitur, & ad omnes effectus accommodat, Vasquez vero tantum certis entitatis ad certos effectus, & non alios producendos virtutem hanc lagitur, quod bene notauit P. Alarcón p. 42. & dubitauit nemo. Eadem tantum est dissensio inter vtrumque Hurtadum, aliqui quām plurimos, quorum aliqui sententiam Soari propugnant, alij opinionem Vasquez amplectuntur, omnes tamen vno ore fatentur potentiam obedientialem esse intrinsecam, & identificataam cum entitatis, in quibus reperitur. Conclusionem probo ex his quas statuebam punct. 7. Entitas qua dicitur potentia obedientialis vt distincta ab omni alia, verbi gratia, intellectus v. distinctus à lumine gloria influit in visionem intuituam Dei, & per suam entitatem tangit causalitatem, sive distinctam, sive identificatam, per quam producitur visio: ergo per suam entitatem vt distinctam à lumine gloria habet potentiam non qua possit reduci ad actum naturaliter: ergo non naturalem: ergo obedientiale. Confirmatur: & quæ essentialeti dependet visio intuituam Dei à meo intellectu tanquam à principio eis. Tuo, quo non influenter fieri repugnat: & qualibet alia naturalis cognitio: ergo visio intuituam Dei dependet tanquam à principio effectu ab intellectu, non tanquam à principio adæquato, & naturali: ergo tanquam à principio inadæquato & obedientiali: ergo intellectus est principium inadæquatum, & obedientiale visionis. Dices esse principium inadæquatum, non tamen per suam entitatem. Contraria: nihil superadditum dat intellectui actiuitas extrinseca, quam ipse non habeat, sed adiuuat vt faciat id quod non posset facere: quia tantum habebat actiuitatem intrinsecam obedientiale: sed intellectus etiamsi producat visionem supernaturalem Dei, adiutus lumine gloria illam producit per propriam actiuitatem: ergo per propriam actiuitatem, quam habet à se & non ab alio, quia antequam illi adiungatur lumen gloria vt adiuuat intellectum ad visionem, debet supponi intellectus cum actiuitate inchoata, & inadæquata ad videndum, alias & quæ posset lumen gloria adiuuare lapidem & intellectum ad producendam visionem, & ad videndum Deum.

14

Dico secundum. Potentia obedientialis semper indiget, vt reducatur ad actum concursus indebitum, alias esset naturalis, & potentia, qua simpliciter est obedientialis respectu substantiae effectus, semper connotat aliud compunctionum indebitum, quod necessarium debet esse principium supernaturale, si effectus producendus sit supernaturalis, & potentia obedientialis. Hoc sibi volunt multi, qui dicunt

potentiam obedientiale rei naturalis ad producendum effectum supernaturalem dicere intellectum connotantem lumen gloria, aliudve principium supernaturale. Ratio est: omnis potentia inadæquata connotat aliud compunctionum, quo indiger ad effectum producendum, non tanquam sibi debitum, sed tanquam ali quid sine quo effectum ad quem non habet virtutem adæquatum, producere non poterit: sed omnis potentia obedientialis ad substantiam effectus, principiū naturalis ad effectum supernaturalem non potest efficiere effectum sine alio compunctione indebito: ergo illud connotat non tanquam debitum, sed tanquam aliquid, sine quo non potest producere effectum. Duo ergo connotat obedientialis potentia, effectum indebitum, commune enim est omnipotentialis connotare effectum, & proprium potentie obedientialis, hunc effectum ab illa connotatum illi effectus indebitum, connotat etiam compunctionum similiere illi indebitum, si sit potentia obedientialis ad substantiam effectus, quia de ratione talis potentia est esse principium inadæquatum, & omne principium inadæquatum connotat aliud compunctionum inadæquatum, per quod compleatur. Quod si principium inadæquatum obedientiale sit, necessario alterum compunctionum connotatum erit indebitum, in hoc enim differt potentia obedientialis à naturali, quod huic debetur alterum compunctionum, & non illi. Quod si potentia tantum sit obedientialis respectu modi, quo effectus producitur, non connotat alterum compunctionum indebitum sed concursum generalem secundum substantiam datum cum non debetur, per eandem enim actionem ignis ager supernaturaliter in distans, qua ageret naturaliter in idem pasum propinquum. Neque ratione harum connotacionum addit potentia obedientialis supra entitatem aliud distinctum formaliter pertinet ad constitutum potentia obedientialis, quia in intellectu, qui est principium partiale intellectus naturalis, & supernaturalis non distinguuntur realiter connotatio ad effectum, & ad alterum compunctionum, quia termini connotati non pertinent ad constitutum intellectus illos connotant, sed tantum ab illo respiciuntur vna tanquam effectus, & alter tanquam compunctionum, quod cum altero constituit unum principium adæquatum, sicut de conceptu partis est ordo, seu respectu ad alteram compartem, non tamen vna pars pertinet ad rationem formalem constitutum alterius & de conceptu causa est ordo ad effectum, non tamen effectus est ratio constitutiva causa, neque referit extrema non esse connexa vt hinc ordinem habeant, quia in omnium opinione etiam lumen gloria indebitum sit intellectui, habet hic innatam virtutem ad videndum adiutus lumine gloria, quam non habet lapis, ac proinde maiorem aliquem ordinem habet intellectus ad lumen gloria, & ad visionem beatam, quām lapis.

Dico tertio. Potentia obedientialis ad substantiam effectus eleuatur per alterum compunctionum, sive fit creatum, & illi intrinsecè inhærens, sicuti lumen gloria intellectui, quod illum constituit potens simpliciter adæquata, & proximè videre Deum, sive specialis modus, quo applicatur per decrevum Dei ad concurrentem speciali cursu cum potentia obedientiali, non solum per modum causa prima, sed quasi speciale compunctionum effectus, qua ratione eleuatur voluntas, quando absque viu habitu Deo supplente vices huius producit actus supernaturales, eademque ratione eleuaretur aqua ad producendam gratiam, si de facto ad hunc effectum eleuaretur. Neque huic conclusioni querentes afferit intellectum eleuari ad lumen gloria, quod est qualitas illi superaddita refragatur Vasquez 1. & 3. p. & Soar 3. locis citatis, vt putauit doctus quidam: numquam enim negant hi Doctores, potentiam obedientiale posse eleuari per qualitatem superadditam, sed afferunt potentiam obedientiale non consistere in qualitate superaddita, & hanc esse horum Doctorum mentem est luce clariss., millies vtrumque legi de hac in locis citatis, & vbi cunque de hac materia disputatione, & nihil clariss apud hos Doctores, in quibus nihil non clarissimum reperio. Totus enim est Vasq. vt probet non posse entitatem alias in se non habentem virtutem, constituti potentem per qualitatem superadditam, numquam tamen negat, rem habentem virtutem obedientiale intrinsecam secum identificatam, posse eleuari per qualitatem superadditam, inīd inter Scholasticos nihil.

nihil communius est, quām intellectum elevari per lumen gloriae ad videntem. Itaque pro hac conclusione refero plures, quos citat Ripalda disp. 4. s. 3. cui etiam fauent quatenus afferunt potentiam posse elevari per speciale modum, quo applicatur omnipotentiam ad concurrentem cum potentia obedientiali speciali concursum distincto, quod substantiam a concursu causa primæ, plerique ex Doctoribus, quos refert Ripalda exp̄s P. Vasquez i. p. tom. i. disp. 4. cap. 2. P. Soar. lib. 2. de attributis negatiis cap. 16. num. 5. P. Mol. i. p. q. 12. art. 5. disp. 1. §. contra tamen sententia Valent. ibid. punct. 3. §. nec tamen ne-
dandum est, P. Arrub. i. p. tom. i. disp. 20. cap. 5. Salas i. 2. tom. i. quæst. 3. tract. 2. disp. 5. s. 4. Her. tract. 4. disp. 67. cap. 2. Vbi hi Doctores supponunt primam par-
tem conclusionis, videlicet intellectum elevari lumine gloriae, & inquirunt an possit elevari auxilio extrinseco Dei, videlicet omnipotentia concurrente loco hominis, aliud habitus supernaturalis ad quemlibet actum super-
naturalum. In hanc sententiam interpretor eminentissi-
mum, & venerabilissimum nostrum Card. Bellarm. tom. 2.
lib. 2. de effectibus Sacramentorum cap. 11. §. tertio igitur,
& P. Val. tom. 4. disp. 3. puncto 1. §. est igitur. S. vereor igitur,
& puncto 2. §. hec sententia, afferentes potentias obe-
dientiales elevari per modum quendam, quem Deus im-
primit creature, quæ per potentiam obedientiale con-
currit, qui modus in horum Doctorum sententiis intelli-
gendum de auxilio extrinseco, seu decreto speciali Dei;
quo Deus decernit concurrere cum creaturis, Verbi gra-
tia: cùm aqua in sacramento Baptismi ad producendam
gratiam, quia per illud determinat aquam ad
efficientiam gratiae, ad quam ipsa non valebat se determi-
nare, causa vero quæ aliam determinat determinatam mo-
uere dicitur. Sunt alij Thomistæ afferentes potentiam
obedientiale elevari per motionem quandam virtuo-
sam, de qua plura dicunt, quæ non possunt intelligi de hoc
speciali decreto concurrendi, neque paucis explicari, illos
non parec, & satis solidè impugnant nostri, præcipue Soar.
Valentia, Alarc. & Ripalda loci citatis.

16 Conclusione probore elevarae potentiam nihil aliud est,
quām constitutere potentiam proximè in actu primo po-
tentem elicere actus supernaturales, aliōs effectus, quos
potentia ex se non poterat efficere ex defectu virtutis ad-
æquate ad illos efficiendos: ergo per illud elevarat virtus
obedientialis, per quod constituitur in ordine ad effectus,
respectu quorum obedientialis potentia dicitur eodem
modo disposita, ac est ad alios effectus, quos naturaliter
producit: sed per lumen gloriae eodem modo est intel-
lectus in ordine ad visionem intuituam Dei; ac mea potentia
visiva, per speciem coloris ad colorem videndum ergo per
lumen gloriae elevarat, quia posito lumine gloriae in
intellectu, debitus est concursus ad visionem Dei eodem modo
ac est debitus concursus ad visionem albi positâ specie al-
bedinis in potentia visiva: ergo per illud lumen gloriae
elevarat intellectus ad visionem supernaturalem. Simili-
ter quando Deus supplet vices luminis gloriae, id præstat
omnipotentia applicata per decretem, quo Deus vult
concurrere loco luminis: ergo si lumen elevarat poten-
tiam ad visionem, quando Deus specialiter concurrerit loco
illus, omnipotentia per illud decretem applicata poten-
tiam elevarat. Idem dico de aqua, quia Deus concurrerat ad
producendam gratiæ in Sacramento Baptismi, si aqua
physicè gratiam produceret, quæ elevaretur per decretem,
quo Deus applicaret omnipotentiam ad talem concur-
sum, vel omnipotentiam applicatam ex vi illius decreti
ad concurrentem simul cum aqua. Confirmatur eadem
conclusio. Intellectus potentia obedientialis dicitur ad
visionem (idem dico de qualibet entitate similem poten-
tiam habente ad quemque effectum) quia potest ele-
varat ad visionem, ad quam non habet virtutem adæquate
proportionatum, neque potentiam adæquate proportiona-
ri per aliud comprincipium illi naturaliter coniunctum:
ergo elevarat potentia obedientialis debet distinguiri ab
ipsa potentia obedientialis, alias potentia obedientialis per
se ipsam est eleuata ad effectum, & intellectus per se ip-
sum diceretur elevaratus ad visionem beatam, quod est ha-
reticum, sed hæc elevaratio non potest consistere in ipso ef-
fectu, quia antequam sit effectus, & actio, ex vi cuius pro-
ducitur, debet supponi elevaratio, quia potentia elevarat ut
producat effectum, ad quem ipsa est improportionata, &
ut constitutur proportionata ad illam, & antequam sit

productio debet supponi potentia ex parte actus primi
proportionata ad illam: ergo elevaratio debet se tenere ex
parte actus primi: alias debet esse indebita, & distincta à
potentia obedientiali: ergo debet consistere in illo quod
se tenet ex parte actus primi distinctum à potentia obe-
dientiali, & illi indebitum: ergo respectu intellectus vi-
dentiis Deus est lumen gloriae, quia respectu visionis Dei
lumen gloriae est quod se tenet ex parte actus primi, ut
indebitum intellectui & distinctum ab illo: ergo quando in-
tellectus visionem producit supplente Deo vices luminis
elevantis eodem modo, quo illas supplet, eleuat intellectum.
Dico omnipotentiam eleuare intellectum, vel aliam
potentiam, quando supplet vices habitus iuxta sententiam
afferentem, posse potentias naturales actus supernaturales
elicere ex vi huius extrinseci auxiliij, de cuius veritate non
curo. Tantum enim assero supposita hac opinioni, omni-
potentiam esse principium formaliter elevans potentiam;
quod si hac opinio falsa esset, & non posset intellectus sine
lumine gloriae Deum videre, semper lumen gloriae eleu-
bit potentiam ad visionem. Idem dico de quocumque alio
habitu supernaturali respectu suorum habituum.

17 Vnum in hac re nota, numquam esse potentiam adæ-
quate eleuata, etiam si habeat aliquod comprincipium
indebitum quovisque habeat omnia illa requisita ad actum,
quibus postis reliqua omnia naturaliter illi possent con-
iungi. Rem explicabo: indiget potentia obedientialis, quam
habet voluntas ad mandatum Deum amore supernaturali,
habitu charitatis, & cogitatione supernaturali etiam si ha-
beat habitum charitatis non est adæquate eleuata, si non
habeat cogitationem supernaturalem inclinantem ad
amorem Dei, quia adhuc deficit voluntati ad illum amo-
rem eliciendum quoddam comprincipium, sine quo non
potest amare Deum, quod non potest naturaliter acquire-
re, neque illi debitum est. Si tamen voluntas habeat ha-
bitum supernaturalem, & cogitationem supernaturalem
ad actum, etiam si non intelligatur omnipotentia applicata
ad præstantem concussum generali causa prima, po-
tentia intelligitur adæquate eleuata, quia hic concursus
generalis causa prima debet potentia volitio pro sua
libertate supposito habitu, & cogitatione supernaturali
inclinante ad actum. Si dicas etiam supposito habitu de-
beri voluntati saltem aliquam cogitationem sufficientem
ex vi habitus ad actum supernaturalem ad quem datur ha-
bitus, ac proinde supposito tantum habitu voluntatem esse
sufficienter eleuatum ad actum, quia reliqua ad illum re-
quisita naturaliter habitum supernaturale comitantur.
Respondeo non esse huic loci antecedens examinare,
quod si verum esset, recte procedit illatio facta, id enim
tantum ego affirmo, potentiam non esse eleuata adæquate
quovisque habeat omnia requisita ad effectum, quibus
postis reliqua, quæ ad illum efficiendum deficiunt naturali-
re sequuntur coniungantur.

18 Dico quinto & ultimò, potentiam obedientiale quod
ad modum tantum effectus; verbi gratia, ignem respectu
caloris producti in passo distanti, quem posset producere
in eodem subiecto approximato, elevarat per decretem,
quo Deus vult præstare concussum illum supposita distan-
tia passi non debitus, sed per omnipotentiam applicata
ex vi talis decreti, quod est idem. Ideo dico de elevario,
qua potest elevari ignis ad producendam formam ignis
in materia habente dispositiones ad formam ligni, & non
ad formam ignis, seu in materia, in qua Deus decreuerat
conferuere formam præexistentem. In quibus casibus, id
tantum esset supernaturale, ad quod idem concursus, qui
cum aliis circumstantiis debitus esse possit, cum his sit inde-
bitus. Hæc conclusio eodem modo probanda est ac prece-
dens, quia ex vi talis decreti applicantis omnipotentiam,
seu ex vi omnipotentie applicata per tale decretem, est
ignis in actu primo ad producendum effectum, quem cum
illis circumstantiis non posset naturaliter producere: ergo
ex vi omnipotentie sic applicata elevarat supra proprias
vires ad producendum effectum cum his circumstantiis,
quibus naturaliter illum producere non posset.

19 Ex hoc infero potentiam ut eleuata dicere in recto
potentiam obedientiale, & in obliquo habitum super-
naturalis, vel aliud comprincipium indebitum, sive intrin-
secum, sive extrinsecum, sicut omnipotentiam applicatam
modo supradicto ad effectum producendum. Verbi gra-
tia: intellectus ut elevarat ad visionem dicit intellectum
ut habentem lumen gloriae, qui sic acceptus non est idem

ac intellectus, & lumen gloriae, quia intellectus habens lumen gloriae tantum dicit in recto intellectum, & intellectus, & lumen gloriae dicit utrumque in recto, ratione cuius distinctionis diversi possunt praedicari de illis, haec est enim vera praedicatio: *Intellectus habens lumen gloriae est causa partialis visionis.* Et hoc est falsa: *Intellectus, & lumen gloriae sunt causa partialis visionis.* Similiter haec est vera praedicatio: *Intellectus, & lumen gloriae sunt principium adaequatum visionis.* (loquor de principio adaequato creato) & haec est falsa: *Intellectus habens lumen gloriae est principium adaequatum visionis.* De his dixi Controuer. 5, puncto 1, num. 6. Vbi dixi totum non distinguui a partibus, & visione simul sumptis, distinguui autem a partibus virutis simul sumptis, aliud enim est partes & virio, aliud partes virute. Secundum hanc doctrinam facilè intelliges quomodo potentia obedientialis vt eleuata, verbi gratia, intellectus vt eleuatus per lumen gloriae, non sit principium adaequatum visionis, etiamque intellectus, & lumen gloriae sunt principium adaequatum illius. Vide dicta de his significatis in recto, & in obliquo Controuer. 5. Punct. 4, citato.

P V N C T V M I X.

Vnde agnoscenda sit causa adaequata sufficiens.

IHic questioni occasionem dedit P. Vasquez 1. part. tom. i. disput. 4. cap. 2. & 4. vbi negat prater lumen gloriae requiri in intellectu beati aliud coprincipium ad visionem intuituam Dei, vel concursum alium prater generalem omnium causarum, ex eo quod visioni correspondent ex parte luminis gloriae, & intellectus omnia praedicata que sunt in ipsa, visio enim habet vitalitatem, que intellectui tribuitur, habet supernaturalem, & esse circa tale objectum, que correspondent lumini gloriae. Doctrinam hanc infert Vasquez ex principio valde sibi familiari, videlicet causam adaequatam esse illam, cui correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu. Ne putes correspondentiam hanc inter praedicata effectus, & causæ ita esse intelligendam, vt hoc praedicatum dependeat realiter ab hac causa, & non ab alia, & illud ab illa, & non ab hac, aduertere oportet nostrum Vasquez, non afferuisse vitalitatem actus dependere ab intellectu, & non à lumine, & supernaturalem à lumine, & non ab intellectu, quia vitalitas, & supernaturitas sunt in visione omnino idem, & implicat unum ex his praedicatis dependere ab aliquo principio, à quo physicè, & realiter alterum non dependeat. Quia tamen nihil vitale potest produci, nisi principium saltem inadæquatum sit vitale; neque supernaturale, quia principium actuum saltem pariale sit etiam supernaturale, ideo supernaturitas effectus tribuitur principio partiali, quod est supernaturale, & vitalitas alij coprincipio, in quo ratio vitalis reperitur, licet effectus secundum se totum à qualibet causa partiali inadæquata, & ab omnibus adæquata physicè eodem modo dependeat. Ex quo inferatur attributionem formaliter esse per rationem cum fundamento tamen in aliquo reali, videlicet non posse produci quid supernaturale à principio adæquato iure naturali, neque quid vitale à principio adæquato non vitali.

2 Doctrinam hanc approbat, & explicat Hurtad. disput. 9. sect. 5. quā multi ita firmiter amplectuntur ut virtutem actuum pluribus entitatis respectu aliarum negent ex eo precisi, quod nullum praedicatum agnoscant in effectu, quod illis correspondat. Existimo tamen non ita vniuersaliter esse admittendam, sunt enim plures effectus, quorum causas non possumus hac praedicatorum correspondentia metiri, quod facilè ostendo. In causis vniuersis mater habet omnia praedicata, que habet filius, & nulla potest formalitas assignari in prole, que non relinet in matre, & tamen juxta communem sententiam, mater est causa inadæquata filii: ergo non est bona consequentia, omnia praedicata, que sunt in effectu relucere in hac causa illius; ergo haec est causa adæquata. Dices hoc prouenire ex modo speciali, quo producuntur animalia per transmissionem semenis, que nisi inter marem, & feminam esse non potest. Bene est: modus, quo

producuntur animalia sufficiens est, vt causa, cui correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu non sit adæquata: ergo non rectè infertur in animalibus, huic causa correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu: ergo est causa adæquata. Deinde sicut ratione huiusmodi, quo animalia producuntur, deficit consequitio praedicata in hac materia, si ratione alijs specialis modi, quo alia entitas producatur, vel ratione alijs intrinseci praedicari, quod habet effectus, poterit in alia materia deficere. Dices hanc correspondentiam non futuram formular, sed eminentem. Sed hanc solutionem efficaciter statim reiciam.

Accedo ad causas æquiuocas, in quibus correspondentia formalis non reperitur, quia effectus est diversa rationis à causa & praedicatum specificum illius in causa non reperitur. Praedicata effectus eminenter correspondentie causa æquiuoca, nihil aliud est, quam eminenter contineri effectum in causa, & contineri effectum in causa, nihil aliud importat, quam causam habere virtutem ad effectum producendum: ergo idem est formaliter praedicata effectus correspondere causa, & causam eminenter continere effectum, & causam posse producere effectum; & si velis haec mente praescindere, notius omnibus erit causam posse effectum producere, quia debent à posteriori cognosci ex productione, & haec quod primi, & clarissimi infert, est potentia ad ipsum, huc enim consequentia: effectus producitur à causa ergo potest illum producere, neque rusticum latet; haec autem, effectus producitur à causa; ergo causa effectum continet eminenter, ad terminorum apprehensionem periculum hominem desiderat, eti his apprehensis, æquè clara sit, ac praecedens: ergo non rectè explicatur ratio cause adæquata per correspondentiam eminentiam adæquatam cause ad effectum, cum non explicetur ignotum per magis notum, sed per æquè ignotum, vel ignotius. Ut rem explicem, inquit, Sol sit causa adæquata auri: Si affirmes, ex eo quod illici corresponte omnia praedicata, inquiram, ex quo capite tibi notum sit correspondere omnia praedicata? Si neges eo quod illi omnia praedicata auri non correspondant, rogaro, unde notoris non correspondere omnia praedicata auri Soli? nullum tibi supererit fundamentum ad affirmandam, vel negandam hanc eminentiam correspondentiam, ex quo non posses causalitatem adæquatam, vel inadæquatam Soli concedere respectu auri hac exclusa praedicitorum correspondentia.

Respondere posse ex doctrina Hurtadi S. 53. tunc effectum non contineri adæquata in causa æquiuoca, eti illo perfectiori, quando in effectu continetur ratio aliqua, vel causa indiget alio coprincipio determinatio, ratione cuius causa perfectior effectu non potest adæquata illum producere; tunc vero causam æquiuocam continere effectum adæquata, quando est perfectior illo, & ipsa nullo indiget determinatio, neque effectus ex modo, quo producitur indiget dependere ab alio. Hac ratione explicatur quomodo intellectus neque anima, sive ab intellectu distincta, sive identificata cum illo non sit causa adæquata visionis Dei, neque eius cognitionis creatæ etiam illa perfectior sit, quia ad producendum quamcumque cognitionem indiget anima determinatio alio coprincipio, & ad producendum visionem intuituam Dei indiget hoc determinatio, & insuper visio indiget alio coprincipio supernaturali, ratione cuius non potest adæquata producere ab anima naturali secundum suam substantiam. Eadem ratione explicatur, quomodo intellectus instrutus lumine gloriae, non indiget alio coprincipio ad producendum visionem, quia neque ex parte effectus est aliquid praedicatum, ratione cuius potest ab alio coprincipio dependere, neque intellectus instrutus lumine gloriae alio indiget determinatio, principium enim constitutum ex intellectu, & lumine, physicè perfectius est visione, ex quo infertur illi correspondere omnia praedicata visionis, & esse principium adæquatum illius. Totam doctrinam admitto, sed adhuc mihi difficultas. Vnde scire poterimus, hoc principium indigere alio determinatio, & illud non indigere, hunc effectum habere speciale praedicatum, ratione cuius potest dependere ab alio principio, & non possit adæquata dependere ab hoc, quod perfectius est effectu producendo? Ratio aliqua assignanda est ad haec cognoscenda, ex qua dicam ego cognosci causam adæquata, vel inadæquata effectus.

Rem

Rem ego sic compono: Prædicata substantia spiritualis, supernaturalis, & vitalis regerta ex parte effectus exigunt correspondentiam formalem ex parte cause, sive causa secundum alia prædicata sit vniuoca, vel æquiuoca, ita ut nunquam possit substantia produci adaequatè ab accidenti, neque entitas spiritualis à principio adaequatè materialis, in quo non includatur aliud principium inadæquatum spirituale, neque supernaturalis effectus à principio adaequatè naturali posse dependere, aut vitalis actio à principio adaequato non vitali. Ex hoc fit respectu effectuum, in quibus aliud prædicatum ex his reperitur, rectè inferri non esse principium adaequatum illud, in quo simile prædicatum non reluet. Sic dicimus sensationem internam non esse principium adaequatum speciei impressæ vel expressæ in intellectu productæ, quia sensatio est materialis, & species producenda spiritualis. Similiter dicimus intellectum non posse esse principium adaequatum visionis intuitivæ Dei, quia hæc est supernaturalis, & intellectus est potentia naturalis, eodem modo dicimus non posse habitum, aut speciem impressam esse principium cognitionis, quia hæc est vita in actu secundo essentialiter dependens à vita in actu primo, & species impressæ, seu habitus talis non est. Eadem ratione dicimus dispositiones non esse causam adaequatam formæ substantialis, quia non potest hæc produci à principio non substantiali. Forsan erant alii prædicata, quæ hanc correspondentiam formalem exigant inter causam, & effectum, ex his tamen, quæ de facto dantur nullum aliud mihi occurrit, quod hanc correspondentiam desideret, quia prædicatum materialem illam non expōscit, motus enim materialis cælorum producitur ab Angelo tanquam à principio adæquo, & entitas accidentalis adæquatè producitur à substantia, & effectus naturalis rectè potest à causa supernaturali procedere. De aliis prædicatis minus vniuersalibus certum est hanc correspondentiam non desiderari, vt patet in omnibus effectibus æquiuocis, aurum enim à non auro producitur, & vitalis operatio à principio, quod non est vitalis operatio, & sic in aliis. Si dicas, cur hæc prædicata hanc correspondentiam explicant de singulis specialiis est ratio proprii tradenda locis. Effectus supernaturalis non potest procedere à principio adæquato naturali, quia de ratione entis supernaturalis est non esse debitum enti naturali, esset tamen illi debitum, si ab illo posset adæquato produci. Ratio vita in actu secundo essentialiter dicit dependere à vita in actu primo, ex quo repugnat dependere à principio adæquato non vitali. Substantia perfectior est omni accidenti, & ita ab illo non potest adæquato produci. Effectus spiritualis non potest à causa adæquata materiali secundum se totam procedere propter maiorem perfectionem, & maximam improportionem, quæ est inter materiale, & spirituale.

Est etiam nobis aliud fixum principium in Philosophia: omnem causam efficientem adæquatam debere esse saltem à quæ perfectam cum effectu. Ex quo rectè inferimus: hæc entitas est imperfectior illa: ergo non potest principium adæquatum esse illius. Insuper aliud etiam principium certum esse debet, videlicet non esse multiplicanda principia alicuius effectus sine speciali fundamento. Ex quibus omnibus has ego regulas deduco. Quotiescumque est in effectu aliquod prædicatum ex supra assignatis, videlicet substantiæ supernaturalis, spiritualis, vel vitalis, omne principium in quo simile prædicatum non correspondent formaliter non potest esse principium adæquatum illius. Quotiescumque effectus est perfectior hoc principio effectu, à quo dependet, tale principium est inadæquatum respectu effectus. Quotiescumque hoc principium est perfectius effectu, & formaliter includit quodcumque ex quatuor prædicatis substantiæ supernaturalis, vitalis, spiritualis quod est in effectu, & non appetit certū aliquod fundatum ad assignandum aliud principium necessarium requisitum ad effectum, censendum est tale principium esse adæquatum, quia ex una parte habet omnia illa, quæ scimus in omnibus entitatibus, requiri ad rationem principij adæquati, & ex alia non est fundatum ad multiplicandum aliud principium pro hoc effectu, neque sine necessitate multiplicandum est.

Ex his constat rectè insulisse nostrum. Vñquez ex correspondentia prædicatorum, quæ est inter intellectum, & lumen cum visione intuitiva Dei, intellectum, & lumen constitutore unum principium adæquatum visionis, quia

ex una parte habeat correspondentiam, quam scimus requiri inter causam & effectum, & ex alia nullum apparet fundatum ad alia principia multiplicanda pro visione producenda. Ex quo fundamento negatiuo, & expositiu correspondentia, & perfectione principij intellectus, & luminis rectè inferunt nullam aliam causam requiri ad producendam visionem. Hæc omnia principia semper ex parte antecedentis ponenda sunt, vi rectè inferatur adæquatio causa iuxta doctrinam supra traditam.

Ex hoc infero ad cognoscendum an intellectus sit principium adæquatum prodicuum cognitionis naturalis, examinandum est, an sit fundatum aliquod ad constitutum aliud principium effectuum requisitum ad tales cognitiones: quod si appareat dicendum est intellectum esse principium inadæquatum, si minus rora virtus actiua respectu cognitionis naturalis danda est intellectui. Fundamentum, quod reperi potest ad constitutum aliud comprincipium, est indifferentia, quam habet intellectus ad cognoscendum hoc vel illud obiectum, ex quo infertur indigere alio determinatio ad producendam cognitionem circa tale obiectum. Dicit aliquis species seu phantasmatum posse hanc præbere determinationem sine influxu actiui, qui dicere tenebitur intellectus esse principium adæquatum effectuum cognitionis naturalis. Dicit aliis, hanc determinationem non posse exhiberi, nisi per influxum actiuum principij determinantis: tenebitur hic dicere species determinantes intellectum vestetur circa tale obiectum actiui concurrere ad cognitionem; & intellectum esse principium inadæquatum illius.

Ex hoc infero non rectè arguere aliquos: substantiae correspondentia omnia prædicata in substantia producenda: ergo accidentia non concurrunt effectuè ad productionem substantiæ. Si enim loquantur de correspondentia formalis omnium prædicatorum, neque requiritur inter causam & effectum, neque arguit potentiam adæquatè productivam. Si loquantur de correspondentia eminentiæ pertinet principium, & ignotum per ignotius explicant. Argumentum ut rectè procedat ita debet fieri. Ignis habet correspondentiam formalem cum alio igne omnium prædicatorum, quorum correspondencia formalis desideratur inter potentiam, & causam, est à quæ perfectus cum alio igne, nullum est fundamentum ad affirmandum requiri productionem accidentium procedere effectuè à substantia: ergo accidentia effectuè non concurrunt. Quod si quis exhibeat fundamentum, quo mouetur ad dicendum accidentia effectuè concurrere ad substantiam, illorum propugnat, vel impugnat rem dirimet. Similiter non rectè arguant actui correspondentia omnia prædicata in potentia, & speciebus: ergo habitus acquisitus non dependet ab habitu. Qui enim voluerit defendere habitum acquisitum concurrere effectuè ad hunc actum facile exercitum, dicet non posse hanc facilitatem prouenire, nisi ab aliquo principio distincto à potentia, & speciebus: quod si defendat, vel probet, rectè defendet, vel probabit habitum effectuè concurrere ad actus.

Insuper nro, illud fundatum negatiuum dupliciter posse ponere ex parte antecedentis. Primo si dicatur: nullum est fundatum, ex quo constet requiri aliud comprincipium ad effectum, & tunc tantum licebit inferre: ergo principium, quod cognoscimus perfectius effectu, & cum correspondentia formalis requisita potest esse principium adæquatum. Alio modo potest ponere illud fundatum negatiuum, si dicatur, nullum est fundatum, ex quo constet posse aliud principium influere in effectum, & tunc inferri poterit: ergo hoc principium perfectius effectu habens correspondentiam requisitam necessariò est causa adæquata effectus. Hac ratione inferimus intellectum instrutum lumine gloria esse causam adæquatam visionis, quia non solum non habemus fundatum ad dicendum necessariò requiri aliud comprincipium ad visionem, sed neque ad dicendum dari aliud comprincipium potens in illam influere, & non inferimus ex eo quod calor sit à quæ perfectus cum alio calore, & habeat omnem correspondentiam requisitam ad causandum, necessariò esse principium adæquatum illius, quia licet non requiratur aliud comprincipium ad producendum calorem, sunt tamen alia, quæ in eundem calorem possunt influere, sic calor ut quatuor, qui poterat esse principium adæquatum caloris

caloris ut duo, sèpè est principium inadæquatum illius, quia calori ut quatuor productio caloris ut duo sèpè adiungitur ignis, vel lux, quæ possunt in eundem calorem influere, quibus adiunctis attemperatus influxus caloris producentis cum influxu ignis, vel lucis, & non adæquate, sed inadæquate procedit à calore & adæquate à calore & igne, vel à calore, & luce, vel à calore, luce, & igne, si omnia tria principia productiva eiudem caloris coniungantur.

P V N C T V M X.

An eadem entitas possit esse principium effectuum sui ipsius per secundam actionem.

1 P rocedit tantum hæc difficultas inter eos, qui concidunt eundem effectum posse per duplē actionem totalem dependere à principio effectivo, apud illos enim, qui afferunt tantum per vnicam actionem posse dependere, certum est hanc non posse ab eodem effectu procedere, quia omnis actio procedens ab aliquo effectu debet supponere effectum iam productum; vnde antequam intelligatur hoc principium cum aliquo influxu ab illo procedente debet iam intelligi productum: ergo per productionem non procedentem ab illo: ergo nullo modo poterit in se ipsum influere, si non potest influere in se ipsum iam ab alia causa productum. Procedere tantum potest difficultas admisæ possibilitate durarum actionum totalium in eundem effectum, an possit effectus postquam iam est productus ex vi huius actionis se ipsum per aliam actionem producere.

2 A ffirmat Arriaga disput. 12. Metaphysic. sect. 2. sequutus P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 50. sect. 4. ad finem, s. sed ex hac solutione, vbi exp̄s̄t̄ affirmat non esse inconveniens idem se ipsum producere per secundam actionem, licet oppositum non leuiter infinierit doctissimus P. disput. 12. Metaphysic. sect. 2. vbi docet de ratione omnis cause esse influere in aliud natura distinctum.

3 A cquiesco omnium Doctorum sententiæ neganti idem adhuc per secundam actionem posse se ipsum producere, quam sic prob. Nihil potest se ipsum causare in genere cause materialis: ergo neque in genere cause efficientis. Respondet Arriaga nullam materialiam posse aliam similem materialiter causare, ac proinde mirum non est non posse se ipsum causare in illo genere cause, in qua non potest causare aliam eiudem speciei, independenter enim ab identitate numerica præcisè ratione identitatis speciei repugnat hæc causalitas eiudem entitatis in se ipsum, quæ repugnans non est in principio effectivo, quia unum principium efficientis producit aliud eiudem speciei. Ex hac doctrina argumentum retorquet Arriaga contra arguentem: vna materia non potest materialiter causare aliam eiudem speciei: ergo vnum effectuum principium non poterit efficere aliud eiudem speciei. Antecedens est verum: consequens falso: ergo mala illatio: hac viritur argumentum factum à paritate causa materialis non potenter se ipsum materialiter causare ad causam efficientem non potenter se ipsum effectivè producere. Duo continet hæc solutio. Primum est vnam materialiam non posse ab alia entitate materialiter causari, ex quo optimè infertur non posse à se ipsa in hoc genere cause procedere. Hoc verum est de materia prima, eo enim ipso quod sit materia prima dicit non esse receptam in alia & ipsam esse primum subiectum in nullo receptum. Ob hanc rationem non de materia prima, sed de omni causa materiali obiectionem produxit, de cuius conceptu non est causari ab alia causa materiali, quia quantitas est causa materialis plurimum accidentium, & ipsa in genere cause materialis dependet à materia. Aliud continet solutio videlicet nullam causam materialiem posse dependere in genere causa materialis ab alia eiudem speciei, quod conuenit omnibus causis materialibus de facto existentibus respectu quarum rectè disparitatem assignat Arriaga inter causam materialem & efficientem, qui argumentum suprà factum sufficienter solutum esse videtur.

Vrgeo tamen argumentum supra factum: etiam omnis causa materialis existens de facto aquino casit cum suo effectu: numquam enim vidimus calorem ex calore educatum, neque quantitatem in quantitate receptam, non tamen est contra conceptum quidditatum causæ mate-

rialis esse eiusdem speciei cum effectu, quem possit materialiter causare, neque repugnat de potentia Dei absoluta dari duplē qualitatem tantum inter se numero distinctam, & vtramque distinctam in specie ab his, quæ de facto dantur, quarum vna possit educi ex alia, licet vtrique possit etiam educi ex alia causa materiali aquino, sicut modò ex duplice calore, quorum quilibet potest ab igne producere in genere causa efficientis, potest in eodem genere quilibet illorum efficienter produci ab alio. Sic ego duplē calorem specie distinctum à calore de facto existente, & vtrumque eiusdem speciei suppongo produci à Deo, quorum quilibet possit in genere causa materialis à quantitate vel ab altero calore educi, & sic argumentor. Calor educitus à quantitate, à quo potest alius calor eiusdem speciei in genere causa materialis procedere, non potest in hoc genere causa propter identitatem numericam dependere à se ipso: ergo propter eandem identitatem non poterit idem calor, neque alia quilibet entitas à se ipso dependere in genere causa efficientis. Negabis forsitan possibile esse calorem, qui possit educi ex alio calore, & causam aliquam materiali eiudem speciei cum effectu, quem possit materialiter causare. Contraria potest excogitari repugnantiæ inter causam materialem, & effectum eiudem speciei: ergo sine fundamento negas diuinæ omnipotentia posse producere aliquam entitatem cum virtute causandi in genere cause materialis effectum eiudem speciei. Si dicas repugnantiæ dari inter causam materialem & effectum eiudem speciei, illam assigna, & præsto aderit impugnatio, ego enim existimo nullam posse excogitari, cùm de conceptu causa materialis, vt suprà dicebam non sit diuersitas specifica inter ipsam & effectum. Sed age iam do tibi repugnare causam materialem eiudem speciei cum effectu, & suppono per impossibile datis, & tantum ex suppositione procedat argumentum quod sic constituo. Etiam si calor possit recipi in alio calore eiudem speciei, non possit recipi in se ipso: ergo præcisè qualibet alia ratione seclusa ex identitate numericâ repugnat eandem entitatem recipi in se ipso, ita vt si ex nulla alia ratione implicaret præcisè propter eandem rationem implicaret idem recipi in se ipso, seu causari à se ipso in genere causa materialis, quod est idem: ergo ex eadem ratione repugnabit, idem produci à se ipso seu causari in genere causa efficientis. Alio modo totum vnius verbo argumentum cingo, nulla suppositione facta. Præcisè ex identitate numericâ quocumque alio sceluto repugnat eandem entitatem recipi in se ipso: ergo ex eadem repugnat fieri à se ipso.

Aliiter responderet Arriaga causalitatem cause materialis esse vniōem, quæ essentialiter respicit duo extrema vniā realiter distincta, causalitatem vero efficientis esse actionem, quæ non arguit hanc distinctionem inter principium & terminum. Hanc solutionem recipio facile ex dictis de causalitate materiæ, probauit enim formam dependere in genere causa materialis non per vniōem, sed per passionem; ex qua doctrina sic argumentor. Passio non distinguuntur ab actione, sed non potest dari passio procedens ab hoc principio materiali terminata ad ipsum tanquam ad terminum receptum: ergo non potest dari actio ab hoc principio effectiva terminata ad idem principium tanquam ad terminum factum. Dices recipi ex se dicere esse receptum in recipienti, nihilque posse esse in se ipso, ac proinde inter receptum, & recipientis debere semper distinctionem intercedere. Contra: sicut recipi dicit esse receptum in recipienti, sic fieri dicit esse factum à faciente: ergo sicut non potest idem recipi in se ipso, ita non potest fieri à se ipso, non enim apparet ratio propter quam major distinctione debeat intercedere inter recipientes & receptum, quā inter faciens, & factum, & inter illud, quod est, & illud, in quo est tanquam in subiecto, & illud quod est, & illud, à quo est, tanquam à principio. Profecto nullam ego disparitatem rationis inuenio quapropter consequentias diceret ad sua principia, qui affirmat idem posse fieri à se ipso non repugnare ex identitate numericâ idem recipi in se ipso, ne tamen in hoc consequens vi consequentie trahamur, negandum est antecedens, mihi quidem difficile est idem fieri à se ipso, & paradoxum sapit dici idem in se ipso recipi posse.

Secundū esse de ratione principij productoris distinctionem à principio producto, probatur ex Partibus, & Doctoribus Scholasticis, qui omnes inferunt distinctionem personarum

perfectorum ex relatione producentis, quæ est in una respectu alijs: ergo si idem posset se ipsum producere, non rectè inferret tota Theologia Pater producit Filium ergo Pater distinguitur à Filio. Dices hanc illationem esse legitimam, etiam si idem possit se ipsum per secundam actionem supernaturaliter producere, quia productio qua Pater Verbum producit est naturalis respectu perfectorum, quia in diuinis nulla potest dari productio ad intra, quæ non sit naturalis principio producenti, & termino producti, quia omnis productio ad intra in diuinis est necessaria, & quia nulla causa superior potest excogitari, quæ eleueret aliquam diuinam peronam ad productionem ad intra, ad quam ipsa non sit naturaliter determinata, neque ad aliquam productionem ad extra, quia omnes productiones ad extra communes sunt toti Trinitati, & procedunt ab omnipotenti, quæ à nulla alia causa potest elevari, cùm nullum sit principium perfectius omnipotentia neque superius illa eleuatio autem semper dicit ex parte principij eleuatorum subordinationem ad principium eleuans, quam omnipotentia respectu nullius compri principij potest habere, illi enim, ut pote principio rerum omnium, omnia sunt subordinata, & ipsa nulli entitati subordinata esse potest. Non caret probabilitate solutio, nihilominus adhuc ista: si non repugnat idem se ipsum producere, etiam si Pater Aternus non posset eleuari ad productionem ad intra, cur dici non potest Patrem habere esse à se eodem modo, quo nunc vera fides illum cognoscit, & potea quā supponitur esse à se naturaliter se ipsum producere, non per productionem quā supponat alia, sed quā supponat terminum existentem, ita vt si per impossibile deficeret actio, qua producitur per locum intrinsecum non deficeret terminus, qui producitur, quatenus supponitur cum suo esse, quod haberet à se ante productionem, etiam si in tali casu realiter deficeret, qui deficeret productio identificata cum Patre, qui supponitur ante productionem à se indistinctam. Dices nullam entitatem posse naturaliter & absque elevatione produci per productionem non requisitam per locum intrinsecum ad sui existentiam. Contra, quia licet hoc in creaturis ita contingit, rationem efficacem in diuinis reddi non poterit, cur ita contingere non possit, si eadem entitas posset se ipsum producere, quam ego potesta assignabo in principiis negantibus idem posse à se ipso produci. Concludo: ergo nihil posse à se ipso produci, quia ita fert communis hominum apprehensio, & quia iuxta hanc philosophiam melius defendunt mysterium Trinitatis, & probatur distinctio inter Patrem & Filium, ex eo quod Pater Filium producat & Patris, & Filij ab Spiritu sancto, ex eo quod Pater & Filius per modum vnius principij spiratiu Spiritum sanctum producant.

7 Huius conclusionis, quæ propter communem omnium consensem, & propter rationes à posteriori adductas, & quia nullum pro opposita fundamentum adducitur, mihi quidem est omnino certa, hanc à priori rationem templor. Actio procedens ab hoc principio essentialiter supponit principium existens: ergo essentialiter intrinsec & per se supponit illud, ad quod ordinatur: ergo intrinsec & per se semper est otiosa, & implicat ex vi illius fieri id, quod iam non sit factum: ergo ex natura sua repugnat, nihil enim inuenitur in rerum natura, quod per se & intrinsec sit otiosum & superfluum, & quod ita recipiat finem, in quem ordinatur, vt semper aquæ existat finis sine illo, quod ordinatur ad illius existentiam, ac si existeret medium ordinatum ad talem finem. Actionem ab eodem in idem terminatam ita futuram esse certum est, quia illa actio semper supponit terminum existentem independenter ab illa: ergo aquæ existeret terminus sive illa potesta succederet, sive non succederet; finem autem actionis esse existentiam effectus fatentur omnes. Dices illam actionem esse utilem vt terminus exigit ex vi illius. Contra: finis actionis est existentia termini secundum se, non enim actio est vt existat terminus per actionem, seu vt existat, & quia terminus non infinitus non potest existere sine actione, ideo inuenita est actio, vt ex vi illius existat terminus: ergo actio, quæ non potest esse utilis vt existat terminus, ex sua natura est superflua, & otiosa, & consequenter repugnans.

8 Ex hac ratione facile repugnantiam assignabis in tali actione, & solues fundamentum oppositæ sententie, quæ tantum petitur ex non repugnantia actionis terminata ad

principium. Dices enim talen actionem fore superflua, & non fore superflua: propositionem affirmatiuam probauit modo, negatiuam munit principium illud vulgare in Philosophia: Natura abhorret superfluum.

CONTROVERSIA X.

De causa prima.

PVNCTVM PRIMVM.

Statuitur dependentia creature à Deo secundum entitatem, & operationem.

§. I.

Dependentia secundum entitatem ostenditur.

DARI Vnum principium, à quo reliqua omnia creata trahunt originem ratione naturali comprehendunt est, quia ductus Aristot. illius existentiam agnouit, sunt illustria huius Philosophi verba hoc lib. 2. cap. 4. text. 43. & 44. Sunt etiam, quæ mundus, altiorumque omnium causam in casum referant, conuersione enim, & motum eius, quæ vniuersum distinxit, & hunc ordinem redigit, causa esse: & hoc sane admiratione dignum est, quod enim animalia quidam & neque esse, neque fieri à fortuna, sed a naturam, a mente, aut aliquid aliud, tale causam esse affirmant, propterea quod è cuiusque sentine non quodvis fiat, sed ex tali oīia, ex tali autem homo, & celum, & ea, que inter sensibilia diuiniora sunt, casu effici censem, & taliumque eorum nullam, qualis plantarum, & animalium est, causam esse. Doctrinam oppositam errori, quem miratur Philosophus expressè definic. Nic. per illa verba: Factorem celis & terrae, sensibilium omnium, & insensibilium. Extant etiam alia illustria Scriptura testimonia: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ioan. 1. Denique contra illos, qui dicebant Deum ab initio condidisse creaturas, eisque permisisse generationes cessante omni concursu Dei adducit Augustinus tom. 3. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. verba illa Ioannis 5. Pater meus, &c. Ita Augustinus: *Contra quos profesar illa sententia Domini: Pater meus usque modis operatur, & ego operor. Deinde quia non sola magna, & præcipua, verum etiam ista terrena, & insima ipse operatur, ut dicit Apostolus, & Sapient. II. quomodo potest aliquid permanere nisi rotuliferas, aut quomodo quod à te vocatum est, non conseruat?* Accedit illud testimonium Nazianzeni orat. 2. de Theologia: *Quomodo ergo uniuersa hoc rerum moles vel producta umquam esset vel conservaret, nisi Deus hec omnia in rerum natura protulisset, atque conserveret?* Qui de hac re plura videre velit testimonia, audeat P. Suarez disp. xi. Metaphysic. sect. x.

Creaturas dependere à Deo in conseruari per verum influxum, quem in illas praestet, hac efficacissima ratione euincit. Conseruatio cuiuslibet creature libera est, respectu Dei, vt qualibet in quocumque instanti possit à Deo in nihil redigere: ergo potest Deus quamcumque creaturam corrumper: sed non potest creatura corrupti à Deo, nisi per subtractionem concursus ex vi cuius conseruabatur à Deo: ergo potest subtrahere concursum, ergo illum prestabat: nihil enim potest subtrahere concursum, seu cessare ab illo, quod est idem, ni ante concursum exhibebat. Probo Deum non posse creaturam corrumper, nisi per subtractionem concursus, reliqua per se patent: Deus non potest creaturam corrumper per actionem aliquam positivam, quia omnis positiva actio terminatur ad terminum positivum, & nulla potest terminari formaliter, & immediatè ad non esse: ergo debet illam corrumper per actionem aliquam negatiuam, seu per negationem actionis, non per negationem actionis, quæ non præcessisset in instanti antecedenti, quia si non præcessisset actio, cuius negatio est in hoc instanti, præcessisset illius negatio in instanti antecedenti corruptionem entitatis positiva, in quo exigitur talis entitas: ergo per illam negationem non corrumperetur entitas in hoc instanti, cum in præcedenti coextitissent entitas positiva, & talis negatio ergo